

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

”Sosionomin rooli vanhustyön kentällä edelleen tuntematon”

Vanhustyöhön suuntautuneiden sosionomien (AMK) työllistyminen

Henni Honkaniemi

Sosiaalialan koulutusohjelma
Seni- ja vanhustyö
Sosionomi (AMK)

KEMI 2008

Tekijä(t): Honkaniemi Henni
Opinnäytetyön nimi: ”Sosionomin rooli vanhustyön kentällä edelleen tuntematon”
Sivuja (+liitteitä): 47 (+6)
Opinnäytetyön kuvaus: <p>Opinnäytetyössäni tarkastelen vanhustyön suuntautumisvaihtoehdosta valmistuneiden sosionomien (AMK) työllistymistä sekä siihen vaikuttaneita tekijöitä. Tuon konkreettisesti esille, millaisiin tehtäviin vanhustyön suuntautumisvaihtoehdosta valmistuneet sosionomit (AMK) ovat työllistyneet. Selvitän työssäni myös vanhustyöhön suuntautuneiden sosionomien (AMK) tyytyväisyyttä vanhustyön erikoistumisopintoihin ja tuon esille opintojen kehittämisideoita. Lisäksi käsitelen, miten erikoistumisopinnoista saatua asiantuntijuutta on päästy hyödyntämään työelämässä.</p> Teoreettinen ja käsitteellinen esittely: <p>Opinnäytetyöni teoreettinen osuus käsittelee nykyistä sosiaalialan ammattikorkeakoulututkintoa, asiantuntijuuden käsitettä ja sosionomin (AMK) asiantuntijuutta seniori- ja vanhustyössä sekä sosionomia (AMK) suomalaisessa yhteiskunnassa vanhustyössä.</p> Metodologinen esittely: <p>Opinnäytetyössäni on käytetty kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusotetta, jossa hyödynnettiin survey-tutkimusta. Tiedonhankintatapana käytin kyselylomaketta. Kyselylomakkeella keräsin tietoa Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta vuosina 2000-2007 vanhustyön suuntautumisvaihtoehdosta valmistuneilta sosionomeilta. Tutkimukseni analyysissä käytin sekä tilastollista analyysimenetelmää, että sisällön analyysiä.</p> Keskeiset tutkimustulokset: <p>Vanhustyöhön suuntautuneiden sosionomien (AMK) työllistyminen vanhustyöhön on huonoa. Helpottavaa on huomata, että vanhustyöhön suuntautuneet ovat työllistyneet suuntautumisestaan huolimatta laajasti myös muille sosiaalialan alueille. Erikoistumisopintojen sisältöön oltiin pääasiassa tyytyväisiä, mutta kritiikkiä annettiin siitä, ettei koulutus vastaa työelämän tarpeisiin eivätkä vanhustyöhön suuntautuneet sosionomin (AMK) löydä koulustaan vastaavaa työtä vanhustyöstä.</p> Johtopäätökset: <p>Vanhustyöhön suuntautuneiden sosionomien (AMK) työelämään sijoittumista tulisi pyrkiä parantamaan. Oppilaitosten tulee panostaa työelämysuhteiden ylläpitämiseen. Myös koulutusta tulisi kehittää. Kehittämällä sosionomi (AMK) tutkinnon vastaavuutta työnantajien tarpeisiin voidaan osaltaan vaikuttaa sosionomien (AMK) työllistymiseen.</p>
Asiasanat: sosionomi (AMK), ammattikorkeakoulu, vanhustyö, asiantuntijuus

Author(s): Honkaniemi Henni

Title: The role of Bachelor of Social Services in elderly care is still unknown

Pages (+appendixes): 47 (+6)

Thesis description:

The aim of my thesis is to study the employment of graduates who have specialized into elderly care and the reasons behind the employment itself. I will present the various duties the graduates have been employed into. I will also present the level of satisfaction the graduates of eldercare feel for the specialty studies of elderly care have they studied and I will bring forward some ideas for future development of these studies. I will also discuss how the learned special competence has come into use in the working life.

Theoretical summary:

The theoretical part of my thesis deals the current degree of Bachelor of Social Services, the concept of professionalism and the expertise of the bachelor in elderly care and it's position in elderly care in Finnish society.

Methodological summary:

A quantitative method has been used in this thesis, when a survey was conducted. I used a questionnaire as a tool for collecting data. I gathered information from the bachelors of social service who specialized into eldercare and graduated during 2000-2007 from Kemi-Tornio University of Applied sciences. A statistical analysing method and content analysing was used in my thesis.

Main results:

The employment rate of bachelors of social services into eldercare is poor. Some relief is brought from the fact that the bachelors of social services who have specialized into elderly care have been employed widely into other fields of social services despite their specialization. The former students were quite satisfied of the contents of the specialty studies. However, some critique was given, that the studies do not respond into the needs of the labour market and the graduates have difficulties finding work in elderly care that corresponds to the acquired degree.

Conclusions:

The work placement of the Bachelors of Social Services that has specialized into elderly care should be improved. The university of applied sciences should co-operate more with the working life. The studies should also be improved. By developing the degree to match better the requirements of employers will improve the employment rate of the Bachelors of Social Services.

Key words: Bachelor of Social Services, University of Applied Sciences, Elderly care, professionalism

Arvioijat:
Tekijä(t):
Opinnäytetyön nimi:
Opinnäytetyön kuvaus:
Opinnäytetyön ansiot:
Opinnäytetyön kriittiset kohdat:
Opinnäytetyön yhteenveto:
Kemissä xx.xx.xxxx
opettaja työtehtävänimike
opettaja työtehtävänimike

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	7
2 SOSIONOMI (AMK) – KOULUTUKSEN KUVAUS.....	9
3 ASIANTUNTIJUUS	12
3.1 Asiantuntijuus – mitä se on?	12
3.2 Sosionomin (AMK) asiantuntijuus seniori- ja vanhustyössä.....	15
4 SOSIONOMI (AMK) VANHUSTYÖSSÄ SUOMALAISESSA YHTEISKUNNASSA	19
5 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TOTEUTUS	22
5.1 Tutkimusongelmat ja tutkimusote.....	22
5.2 Aineistonkeruutapana kyselylomake	23
5.3 Tutkimushenkilöt	24
5.4 Aineiston analyysi.....	26
6 TUTKIMUSTULOKSET	28
6.1 Vanhustyön suuntaavasta valmistuneiden sosionomien työllistyminen ja työllistymiseen vaikuttavat tekijät	28
6.2 Tyytyväisyys sosionomiopintojen vanhustyön erikoistumisopintoihin ja opintojen kehittämiskohteita	34
6.3 Suuntaavien opintojen hyödyntäminen työelämässä	38
7 POHDINTA.....	41
LÄHTEET	44
LIITTEET 1-6	

LIITELUETTELO

- Liite 1. Tutkimuslupahakemus
- Liite 2. Postikysely
- Liite 3. Vastaajien ikäjakauma
- Liite 4. Vastaajien asuinläänit
- Liite 5. Arvioi, minkä verran seuraavat tekijät vaikuttivat/vaikuttavat työllistymiseesi
- Liite 6. Olitko ennen sosionomiopintoja tehnyt sosiaalialan työtä?

1 JOHDANTO

Vanhustyötä yritetään markkinoida, sillä on olemassa huoli sosiaali- ja terveysalaa uhkaavasta työvoimapulasta. Lähivuosina eläkkeelle jää runsaasti alan työntekijöitä ja väestö ikääntyy nopeasti. Vuonna 2000 yli 65-vuotiaiden osuus koko väestöstä oli 15,0 prosenttia. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2030 yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä kasvaa 26,3 prosenttiin. Tuolloin joka neljäs Suomessa asuva olisi vanhus. (Tilastokeskus 2003.) Väestön ikääntymisen myötä myös ikääntyneiden palveluiden tarve kasvaa. Sosionomien (AMK) työllistyminen vanhustyöhön on kuitenkin melko epävarmaa, sillä sosionomien toimenkuva vanhustyössä on kovin epämääräinen. Vanhustyö on myös ajautumassa terveydenhuollon vastuualueelle, ja vaarana on vanhenemisen ja vanhuuden sosiaalisen näkökulman syrjäytyminen vanhusasiakkaiden tukemisessa (Seppänen & Karisto & Kröger 2007, 45). On kuitenkin todettu, että pelkkä hoitotyö ei riitä laadukkaan vanhustyön takaamiseen, vaan tarvitaan moniammatillista osaamista. Sosiaalialan ammattilaisilla olisi paljon annettavaa ikääntyneiden palveluiden kehittämisessä, mutta heitä ei siellä juurikaan näy. Nykyisin vanhuus nähdään sairautena, kun se tulisi nähdä normaalina, aktiivisena ja osallisuutta mahdollistavana elämänvaiheena. Moni vanhuuteen liittyvä haaste tarvitsee sosiaalialan työtettä ja näkemyksellisyyttä. Sosionomien työ painottuu ennaltaehkäisevään työhön ja näin se myöhentää raskaampien palvelujen tarvetta.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena onkin selvittää vanhustyön suuntautumisvaihtoehdosta valmistuneiden sosionomien työllistymistä vanhustyöhön. Tutkimus on toteutettu Kemi- Tornion ammattikorkeakoulusta vanhustyön suuntautumisvaihtoehdosta valmistuneiden sosionomien kyselytutkimuksella. Pian valmistuvana seniori- ja vanhustyöhön suuntautuneena sosionomina minua kiinnostaa sosionomien työllistyminen seniori- ja vanhustyöhön henkilökohtaisena sijoittumismahdollisuuksien kartoittamisena. Lähinnä haluan selvittää ovatko vanhustyön suuntautumisvaihtoehdosta valmistuneet sosionomit löytäneet paikkansa vanhustyössä. Kyselyyn vastaajat olivat pitkälti Lapin läänin ja Oulun läänin alueilta. Näin ollen tutkimuksen tulokset eivät ole yleistettävissä koko Suomen alueelle.

Vanhustyötä tehdään ikäihmisten parissa erilaisissa organisaatioissa, toimintayksiköissä ja arkielämässä. Vanhustyötä toteutetaan myös epävirallisena hoivana perheissä ja muissa lähiverkostoissa. Luonteeltaan vanhustyö voi olla hoitoa, huolenpitoa, hoivaa, kuntoutusta ja elämän monipuolista tukemista sen mukaan, millainen on ikäihmisen elämäntilanne ja mikä on työntekijän koulutus. On haasteellista löytää yhteinen viitekehys vanhustyölle, sillä alalla työskentelee hyvin erilaisen koulutus- ja teoriaperustan saaneita sekä erilaisten palveluorganisaatioiden edustajia. (Aalto & Hakonen & Koskinen & Päivärinta 1998, 55.)

Ammatillinen vanhustyö on toimintaa, jonka tavoitteena on edistää ikäihmisten elämänlaatua ja hyvinvointia sekä lisätä heidän elämänhallintaansa ja turvallisuuttaan. Päämääränä vanhustyössä on myös luoda edellytyksiä mielekkäälle toiminnalle ja osallisuudelle tasavertaisena kansalaisena korostaen ikäihmisen omia voimavaroja ja omatoimisuutta. (Aalto ym. 1998, 55.) Vanhusten parissa tehtävästä sosiaalihoitolain mukaisesta työstä käytetään käsitteitä gerontologinen sosiaalityö ja gerontologinen sosiaalipalvelutyö. Gerontologinen sosiaalityö tarkoittaa sosiaalityötä vanhusten parissa. Sitä tekevät gerontologiaan erikoistuneet sosiaalityöntekijät. Sosionomi (AMK) on pätevä tekemään gerontologista sosiaalipalvelutyötä. Sosiaalipalvelutyöhön kuuluu perustyö, joka koostuu erilaisista tehtäväkokonaisuuksista kuten esimerkiksi kodinhoito, ruumiillinen hoiva, läsnäolo, sosiaalisen tuen antaminen, neuvonta ja avustavat työt. (Salonen 2007, 53.)

Käsittelen työssäni sosiaalialan sosionomi (AMK) – tutkinnon sisältöä, käsitettä asiantuntijuus sekä sosionomin (AMK) asiantuntijuutta seniori- ja vanhustyössä, sekä sosionomia (AMK) suomalaisessa yhteiskunnassa erityisesti vanhustyössä. Opinnäytetyöni keskeisiä käsitteitä ovat sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinto, sosionomi (AMK), vanhustyö ja asiantuntijuus.

2 SOSIONOMI (AMK) – KOULUTUKSEN KUVAUS

Sosionomit (AMK) valmistuvat ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelmasta. Sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinnot pohjautuvat opistoasteen tutkintojen – sosiaalikasvattajan, kehitysvammaistenohjaajan ja sosiaaliohjaajan tutkintojen – perinteelle (Aho 1999, 20). Sosiaalialan koulutusohjelma on tarjolla 22 ammattikorkeakoulussa. Työelämässä koulutusta vastaavana ammattinimikkeenä käytetään sosiaaliohjaajan nimitystä. (Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta 2007, 21.)

Sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinto rakentuu monitieteisesti ja opiskelussa korostuvat teoreettiset, käytännölliset ja eettiset sisällöt. Sosionomi (AMK) opintojen laajuus on 210 opintopistettä, jotka suoritetaan 3½ vuodessa. Koulutuksen tavoitteena on tuottaa vahva sosiaalialan ammattitaito. Ammattitaitoon kuuluu yksilön ja yhteisön hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja sosiaalisen osallisuuden tukeminen sosiaalialan ammatillisilla menetelmillä ja niihin liittyvällä verkostoituvalla palvelu-, tutkimus- ja kehittämistoiminnalla. Sosionomi (AMK) saa koulutuksessaan hyvät asiakastyötaidot ja työyhteisössä toimimisen, ohjaamisen ja johtamisen taidot. Sosionomikoulutus antaa myös joustavan, laaja-alaisen osaamisen ja valmiudet kehittää ammattialaa ja omaa työtään sekä kehittämis- ja tutkimustaidot. Sosiaalialan koulutusohjelmasta valmistuneet sosionomit (AMK) ovat ammattilaisia sosiaalipalvelujen ja lähialojen asiakastyöhön sekä kehittämis-, suunnittelu-, ohjaus- ja esimiestehtäviin. (Opetussuunnitelma 2008 -2009.)

Sosionomit (AMK) ovat työllistyneet julkishallinnon, yhteisöjen ja järjestöjen sekä yksityissektorin palvelukseen. Sosionomi (AMK) työskentelee eri-ikäisten ja erilaisissa elämäntilanteissa olevien ihmisten kanssa. Sosionomi (AMK) voi sijoittua mm. lastensuojelun avopalveluihin, perhetyöhön, perhekotityöhön, lastensuojeluyksiköihin, varhaiskasvatuksen tehtäviin, nuorisotyöhön, erityiskasvatuksen tehtäviin, päihde- ja mielenterveystyöhön, kriminaalityöhön, vanhustenhuollon eri tehtäviin, vammaistyyöhön, sosiaaliturvaohjaus- ja neuvontatehtäviin, työvoimapalveluihin, kuntoutukseen ja monikulttuuriseen työhön. (Opetussuunnitelma 2008 -2009.)

Sosionomi (AMK) tutkinto muodostuu perusopinnoista, ammattiopinnoista, vapaasti valittavista opinnoista sekä harjoitteluista ja opinnäytetyöstä. Opinnot sisältävät myös

suuntautumisvaihtoehto-opintoja tai vaihtoehtoisia ammattiopintoja. (Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta 2007, 22.)

Perusopintojen avulla luodaan opiskeluvälmiuksia, viritetään opiskelija itseohjautuvaan ja tutkivaan oppimiseen sekä orientoitutaan sosiaalialaan (Opetussuunnitelma 2008-2009). Perusopintojen tavoitteena on kehittää oppimaan oppimisen väliä (Uusitalo 2005, 38). Perusopintoihin kuuluvia ainekokonaisuuksia Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelmassa ovat: ammattikorkeakouluopintoihin orientointi, kielet ja viestintä sekä ihminen ja yhteiskunta (Opetussuunnitelma 2008 -2009).

Ammattiopinnoissa opiskelija tutustuu sosiaalialan työhön ja ammattitehtäviin (Opetussuunnitelma 2008 -2009). Ammattiopinnoissa korostuvat tavoiteltavan ammattipätevyden ydintoiminnot, kuten kasvun tukeminen, ohjaus, huolenpito, kuntoutus, yhteisöllinen työ sekä palvelujen tuottaminen, johtaminen ja kehittäminen (Uusitalo 2005, 38). Ammattiopintoihin kuuluvia ainekokonaisuuksia Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelmassa ovat: ammatillisen toiminnan perusteet, organisaation toiminta ja johtaminen, muutos ja palveluiden kehittäminen sekä tutkimustoiminnan perusteet ja tiedonhaku. Kaikille yhteisissä suuntaavissa ammattiopinnoissa tutustutaan sosiaalialan eri toiminta-alueisiin. Näitä toiminta-alueita ovat lapsi- ja nuorisotyö, seniori- ja vanhustyö, vammaistyö ja kuntoutus sekä yhteisö- ja perusturvatyö. Lisäksi yhteisiin suuntaaviin ammattiopintoihin kuuluu myös mielenterveystyön, monikulttuurisen työn ja päihde- ja huumetyön opintoja. (Opetussuunnitelma 2008 -2009.)

Sosionomi (AMK) – tutkintoon kuuluvat myös suuntautumisvaihtoehto-opinnot. Nämä opinnot opiskelija saa valita oman mielenkiintonsa mukaan eri vaihtoehtoista, jotka vaihtelevat eri koulutusyksiköiden mukaan. (Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta 2007, 22.) Koulutuksen tarjoamat suuntautumisvaihtoehdot kuvastavat niitä sosionomin työn eri ulottuvuuksia, joihin ammattikorkeakoulut ovat omassa koulutusohjelmassaan keskittyneet (Uusitalo 2005, 38). Suuntautumisvaihtoehto-opinnot ovat nykyisin Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelmassa 23 opintopisteen laajuiset. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa sosiaalialan koulutusohjelman suuntautumisvaihtoehtoja ovat lapsi- ja nuorisotyö, seniori- ja vanhustyö, vammaistyö ja kuntoutus sekä yhteisö- ja perusturvatyö. Edellä kertomiini yhteisiin suuntaaviin ammattiopintoihin sisältyy kunkin edellä mainitun sosiaalialan toiminta-alueen perusopinnot mutta suuntautumisvaihtoehto-opintojen kautta opiskelijalla on mahdollisuus keskittyä johon-

kin sosiaalialan erityisalueeseen ja syventää näin osaamistaan. (Opetussuunnitelma 2008 -2009.)

Vapaasti valittavat opinnot ovat 15 opintopisteen laajuiset ja opiskelija voi valita ne joko sosiaali- ja terveysalan omista tai ammattikorkeakoulun yhteisistä valinnaisista opinnoista. Opintoihin sisältyy myös ammattitaitoa edistävä 45 opintopisteen laajuinen harjoittelu ja 15 opintopisteen laajuinen oppinnäytetyö. Käytännöharjoitteluista kaksi suoritetaan ammattiopintoihin liittyen ja yksi syventävien suuntautumisvaihtoehto- opintojen osana. (Opetussuunnitelma 2008 -2009.)

Sosionomin työn tavoitteena on tukea yksilöä arjessa. Asiakkaat ovat erilaisia ja heidän tukemisessa tarvitaan yksilöllisiä ratkaisuja. Näin ollen sosionomin on hallittava paljon erilaisia tietoja ja taitoja. Sosionomin (AMK) opinnot antavatkin yleiskatsaukset koko sosiaalialan kentästä. Näin ollen sosionomien koulutuksestaan saama osaaminen ja taidot mahdollistavat sosionomien sijoittumisen monenlaisiin tehtäviin. Suuntaavilla opinnoilla opiskelija pystyy laajentamaan omaa tietämystään jonkin asiakasryhmän kohdalla.

3 ASIANTUNTIJUUS

3.1 Asiantuntijuus – mitä se on?

Ammattikorkeakoulun keskeisenä tavoitteena on asiantuntijuuden kehittäminen (Eteläpelto 1992, 17). Mitä tällä asiantuntijuudella oikein tarkoitetaan. Pyrin selventämään mitä asiantuntijuus käsitteellisesti tarkoittaa.

Ammattitaidolla tarkoitetaan yhteiskunnallisen työnjaon edellyttämää, tietyllä koulutuksella ja kokemuksella hankittua yksilöllistä valmiutta tai pätevyyttä toimia määrättyssä ammatissa. Ammattitaidon käsitteeseen on liittynyt vahvasti tekemisen taito eli taitaminen, jolla on perinteisesti kuvattu ns. käytännöllisiin töihin liittyvää osaamista. Ammatin kautta taitamisen on katsottu kiinnittyvän melko pysyvään asemaan tai toimeen. Asiantuntijuuden käsite eroaa ammattitaidon käsitteestä siinä mielessä, että sitä ei rajaa ensisijaisesti ammatillinen asema tai toimi, vaan paremminkin asia, aihe, tai tehtävä- ja ongelma-alue. Asiantuntijuus sopii kuvaamaan perinteisistä ammateista irrallista tai niiden ulkopuolelle jäävää osaamista. Asiantuntijuus sijoittuu toisaalta ammattien välille ja toisaalta se voi ilmetä perinteisten ammattien sisällä tehtävä- tai ongelma-kohtaisena erityisosaamisena. (Eteläpelto 1992, 20 -21.)

Verrattuna ammattitaidon taidolliseen painotukseen asiantuntijuudessa korostuu vahvasti tieto. Näin ollen on asiantuntijuus perinteisesti liitetty professioiden edustamiin ns. henkisiin töihin. Kuvattaessa asiantuntijan osaamista korostetaan, että asiantuntijan tulee osata tunnistaa, rajata ja määritellä ongelma, arvioida ja analysoida ongelmatilanne sekä tehdä tältä pohjalta toteutettavaksi kelpaava ratkaisu ja toteuttaa se. Asiantuntija on siis analyysin, suunnittelun ja toteutuksen osaaja. (Eteläpelto 1992, 22 -23.)

Ammattikorkeakoulutuksessa tähdätään tulevaisuuden asiantuntijuuteen, jossa on yhdistettynä käytännöllinen osaaminen ja tieteenalajahjainen tieto. Kyse on siis tiedollisen ja taidollisen osaamisen yhdistämisestä. (Eteläpelto 1992, 19, 23.) Ilmiöiden syy- ja seuraussuhteista kertova tieto on ”systemistä tietoa”. Tällä tarkoitetaan sellaista tietoa, että tietää miten jokin systeemi toimii. Systeeminen tieto on osoittautunut asiantuntijuuden kehittymisen kannalta tärkeämmäksi kuin pelkkä ”toiminnallinen tieto”. Toiminnallisel-

la tiedolla tarkoitetaan sellaista tietoa, että tietää mitä pitää tehdä. (Kytöpalo projekti 2001- 2008, 2008.) Itse koulutus ei tee kenestäkään asiantuntijaa, vaan asiantuntijuus alkaa kehittyä vasta käytännön ongelmanratkaisussa. Oman osaamisen kehittäminen vaatii itsensä likoon laittamista ja heittäytymistä. Opiskelijan roolissa erilaisilla käytännön harjoittelujaksoilla on hyvä kokeilla omia rajojaan ja testata omia kykyjään. Opiskelijan roolissa kun on lupa epäonnistua. Näen, että oma luottamus omaan työhön syntyy vain ottamalla vastaan haasteellisia ongelmia, yrittämällä jotakin uutta ja oppimalla epäonnistumisesta, sekä pikku hiljaa voittamalla vaikeuksia.

Asiantuntijuuden uskotaan kehittyvän yhteisöllisen prosessin kautta. Asiantuntijaksi voi kehittyä seuraamalla, tekemällä havaintoja ja osallistumalla jonkun toisen asiantuntijan työhön käytännössä. Tähän ei aina sisälly tietoista opettamista. Sen sijaan oppiminen tapahtuu tarkkailemalla asiantuntijan tapaa ratkaista ongelmia ja kuuntelemalla tarinoita aikaisemmista tapauksista. Asiantuntija ei ole asiantuntija sen vuoksi, että hänellä olisi kaikki tarpeellinen tieto hallussaan vaan sen vuoksi, että asiantuntija ymmärtää asioiden periaatteita. Asiantuntija kykenee aikaisemman tiedon varassa luomaan sellaista uutta tietoa ja uusia käytäntöjä, joita kukaan ei ole aikaisemmin kohdannut ja ratkaissut. (Kytöpalo projekti 2001- 2008, 2008.) Opiskelijan oppimisen kannalta harjoittelussa oleellisena näen juuri hyvän vuorovaikutussuhteen opiskelijan ja harjoittelua ohjaavan työntekijän välillä. Harjoittelussa olisi tärkeää, että ohjaajalla olisi aikaa keskustella työelämässä esiin tulevista ongelmista ja niiden ratkaisuista. Usein opiskelija pohtii asiakastapauksiin omia ratkaisumallejaan ja näin ollen tapausten jälkipuinti harjoittelun lähiohjaajan ja opiskelijan välillä olisi tärkeää. Näin opiskelija voi reflektoida omaa asiantuntijuuttaan ja oppia asiakastilanteista.

On kuitenkin muistettava, että vaikka oppimisen kannalta on olennaista osallistua asiantuntijoiden käytäntöihin, niin pelkkä käytäntökin on huono opettaja. Ilkka Pirttilä (1997, 73 -74) näkee, että asiantuntijat soveltavat teoreettista tietämystään ja älyllisiä tekniikoita tavallisten ihmisten jokapäiväisiin ongelmiin. Hän näkee, että tieteellinen teoria toimii välineenä ratkottaessa erityisiä ongelmia ja teoreettisella ajattelulla on keskeinen paikka hyvässä asiantuntijatyössä (Pirttilä 1997, 73 -73). Tieteenalapohjainen tieto on asiantuntijuuden ydin, sillä se ohjaa ja kontrolloi käytännön toimintaa. Usein harjoittelujaksoilla ja työelämässäkin joissakin paikoissa opitaan vain rutiininomaisia ratkaisuja ja mekaanisia taitoja pikemmin kuin kehitetään korkeatasoista osaamista. Käytännön

taitoihin ei yleensä sisälly tarpeeksi tärkeää itsereflektiota ja pohdintaa, vaan sokeaa rutiinien toistamista.

Marja-Liisa Vesterisen (2002, 29) mukaan ammattikorkeakoulun tuottama asiantuntijuus muodostuu tietopohjan ja käytännön osaamisen lisäksi omaan osaamiseen, oppimistapaan ja tavoitteisiin liittyvästä tietämyksestä. Ihmisen oma persoonallisuus on merkittävässä roolissa oppimisen ja asiantuntijuuden kehittymisen osalta. Ihmisen tulee tietää ja tuntea omat voimavaransa ja omat kykynsä sekä tiedostaa, mikä on juuri hänelle sopivin tapa oppia. Asiantuntijuuden kehittyminen vaatii sen, että ihmisen on itse uskottava selviytyvänsä kehityshaasteista ja asetettava toiminnalleen suoriutumisvaatimuksia (Kytöpallo projekti 2001 -2008, 2008). Ihminen pyrkii rakentamaan sellaisia piirteitä, joita tarvitaan erilaisten haasteiden vastaanottamisessa. Jokaisella on myös jokin aikaisempaa osaamista, jonka hyödyntää oman asiantuntijuuden kehittämisessä.

Korkeakoulujen arviointineuvoston valtakunnallisen koulutusohjelma-arvioinnin raportin mukaan sosionomien (AMK) koulutuksessa luodaan valmiudet työskennellä sosiaalisen asiantuntijana muun muassa asiakastyön prosessissa. Asiakastyön prosessi lähtee tilannearviosta, tarpeiden kartoituksesta, käytettävissä olevien voimavarojen ja resurssien arvioinnista, tavoitteenasettelusta, suunnitelman toteutuksesta ja sen arvioinnista. Sosionomeilla on valmiudet huolto- ja palvelusuunnitelmien tekemiseen. Sosionomien (AMK) asiantuntijuus nähdään mm. siten, että se tarkoittaa kykyä kohdata asiakas ja kykyä tarkastella yksittäisen asiakkaan tai asiakasryhmän arkielämän jatkuvuuteen, sosiaaliseen osallisuuteen ja toimintakykyyn liittyviä tarpeita jäsentäen niitä sekä yksilön että yhteiskunnan tasolla. Sosiaalisen asiantuntijuus tarkoittaa taitoa nähdä yksityisessä yleisempää rakennetta, tunnistaa asioiden välisiä yhteyksiä ja tämän tunnistamisen kautta tarjota asiakkaan käyttöön elämäntilannetta jäsentävää tukea, ohjausta tai elämää helpottavia palveluja. Vahvuutta sosionomien osaamisessa on valmius toimia tavoitteellisesti ihmisten keskuudessa heidän elinympäristössään ja elämänpiirissään yksilö- perhe ja yhteistyön menetelmin. Koulutuksessa saadaan valmiudet myös moniammatilliseen tiimityöhön sekä esimiesasemassa toimimiseen. (Murto & Rautniemi & Fredriksson & Ikonen & Mäntysaari & Niemi & Paldanius & Parkkinen & Tulva & Ylönen & Saari 2004, 27.)

Asiantuntijuus syntyy siis teoreettisen tiedon, käytännön tiedon ja metakognitiivisen tietämyksen vuorovaikutuksen tuloksena (Vesterinen 2002, 23). Metakognitiolla tarkoi-

tetaan henkilön kognitiivisia eli tietämistoimintoja kuten ongelmanratkaisua, havaitsemista, muistamista ja ajattelua koskevaa tietoa ja tietoisuutta sekä niihin perustuvaa oman toiminnan säätelyä (Eteläpelto 1992, 41). Kehittyminen asiantuntijaksi syntyy pitkähkön ajan ja käytännön työskentelyn seurauksena. Asiantuntijuus ei ole pysyvä, kerran saavutettu ominaisuus, vaan ennemmin toimintatapa. Sille on ominaista jatkuva itsereflektio ja oppiminen eri tilanteissa. (Vesterinen 2002, 23 -24.)

3.2 Sosionomin (AMK) asiantuntijuus seniori- ja vanhustyössä

Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat saavuttavat seniori ja vanhustyössä vaadittavan erikoisosaamisen joko kokoamalla opintoja opetustarjonnasta tai valitsemalla sen suuntautumsvaihtoehtokseen. Opintojen laajuus ja painopistealueet vaihtelevat ammattikorkeakouluittain. Tällä hetkellä opinnot ovat enimmillään 30 opintopistettä. Lisäksi opiskelijat harjoittelevat seniori- ja vanhustyön toimintaympäristöissä laajimmillaan 45 opintopistettä sekä voivat tehdä työelämään kiinteästi yhteydessä olevan opinnäytteen, joka on 15 opintopistettä. Sosionomien osaaminen koostuu seuraavista pätevyyksistä: sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, yhteiskunnallinen analyysitaito, reflektiivinen kehittämis- ja johtamisosaaminen sekä yhteisöllinen osaaminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Sosionomi (AMK) on sosiaalisen asiantuntija seniori- ja vanhustyössä. Sosionomien (AMK) ammatillisen työn ydintä on asiakastyö ja voimavaralähtöisyys. (Sosiaalialan vanhustyön opettajien työryhmän lausunto, 2006.)

Sosionomit (AMK) voivat työskennellä avo- tai kotipalvelussa, palvelutaloissa, dementiayksiköissä, vanhainkodeissa, päivätoiminnassa, johtamis- ja kehittämistehtävissä eri yksiköissä sekä erilaisissa vanhustyön kehittämisprojekteissa. Yleisimmät ammatinimikkeet ovat avo- tai kotipalveluohjaaja, päivätoimintojen ohjaaja, palveluohjaaja, sosiaaliohjaaja, projektityöntekijä, palvelutalon johtaja ja vanhustyön johtaja. Sosionomit ovat työllistyneet niin julkiselle, yksityiselle kuin kolmannellekin sektorille. (Salonen 2008, 163 -164.)

Tietoperusta ja eettinen osaaminen

Tietoperusta ja eettinen osaaminen pitää sisällään ikääntymisen monitieteisen tietoperustan hahmottamisen käytännön työssä ja omassa asiantuntijuudessaan. Sosionomin tietoperusta muodostuu sosiaalitieteistä ja sosiaaligerontologiasta. Sosiaalitieteet ovat laaja kokonaisuus, johon kuuluvat sosiaali- ja yhteiskuntapolitiikka, sosiaalityö, kuntoutus, sosiaali- ja kehityspsykologia, sosiologia, sosiaaliantropologia ja sosiaalipedagogiikka (Sosiaalitieteet 2008). Sosiaaligerontologia tarkastelee ikääntymistä yhteiskunnallisena, sosiaalisena, kulttuurisena ja kokemuksellisenä ilmiönä ja keskeisinä ovat kysymykset ikääntyvän ihmisen ja ympäristön välisestä suhteesta ja sen muutoksista elämänsä eri vaiheissa (Lapin yliopisto 2008). Kari Salosen mukaan (2008, 165) 2000-luvulla ammatillisen ydinosaamisen ehdoton edellytys on, että sosionomi (AMK) – tutkinnon suorittaneella on riittävästi tietoa sosiaaligerontologiasta ja tämä edellyttää gerontologiseen kirjallisuuteen perehtymistä. Sosiaaligerontologia pyrkii erottautumaan biofyysisestä vanhuskäsityksestä ja täyttämään vanhuuden tarkastelun sosiaalisilla ja kulttuurisilla näkökulmilla. Nämä sopivat Salosen mukaan myös sosionomin (AMK) seniori- ja vanhustyöosaamisen lähtökohdiksi. Sosionomin (AMK) työn lähtökohtina ovat ikääntyvien ihmisten elämänsä, heidän kokemusmaailmansa, jokapäiväinen toiminta, erilaiset ympäristöt sekä näiden kaikkien yhteiskunnallinen muokkautuminen ajassa. (Salonen 2008, 161 -162.)

Eettinen osaaminen pitää tärkeimpinä asioina sisällään sosiokulttuurisen vanhuskäsityksen, voimavaralähtöisen ajattelun, yksilöllisen elämänsä arvostamisen ja haastavissa asiakastilanteissa vanhusten puolesta puhumisen ja asianajon (Salonen 2008, 165). Eettinen osaaminen ja arvopohjan sisäistäminen ovat sosiaalialan työn perusta.

Asiakastyön osaaminen ja yhteisöllinen osaaminen

Sosionomilta vaadittava erikoisosaaminen koostuu vanhenemisprosessien, vanhuuden elämänsävaiheiden, vanhustyön työmenetelmien ja toimintaympäristöjen sekä vanhusten etuus- ja palvelujärjestelmän tuntemisesta. Sosionomi (AMK) tukee ikääntyneen valtaistumista. Hän vahvistaa ikääntyneen subjektiivisuutta ja oman arvonsäntuntoa, omia ratkaisukeinoja ja voimavaroja arjen sujuvuuden ja merkitysten sekä elämänsähallinnan tueksi. Sosionomi (AMK) toimii palveluohjaajana ja koordinoi etuuksia ja palveluita monitoimijaisessa ja moniammatillisessa palveluprosessien ketjussa, tekee palvelutarpeen kartoituksia ja palveluohjausta ja erityisesti varmistaa sosiaaliturvan mukaisten

etuuksien ja palveluiden saamisen. (Sosiaalialan vanhustyön opettajien työryhmän lausunto, 2006.) Lainsäädäntöön liittyvä tieto on tärkeää. On paljon vanhuksia, jotka eivät tiedä heille kuuluvista etuuksista ja palveluista. Sosionomit ohjaavat vanhuksia ja heidän omaisiaan näissä asioissa ja avustavat hakemusten täytössä.

Sosionomi (AMK) tukee kokonaisvaltaisesti vanhusta hänen elämäntilanteessaan. Sosionomi (AMK) pyrkii lisäämään senioreiden ja vanhusten voimavaroja vahvistamalla heidän suhteitaan lähiverkoston ja lisäämällä heidän sosiaalisen tuen verkostoaan ja näin ehkäisemään yksinäisyyttä. Sosionomi (AMK) tukee senioreiden ja vanhusten perheitä ja omaisia kokonaisvaltaisesti sekä tukee senioreiden ja vanhusten yhteisöllisyyttä, aktiivisuutta ja osallisuutta vanhustyön toimintayksiköissä ja kansalaistoiminnassa. Sosionomin (AMK) tehtäviin kuuluu myös arjen luovuuden ja kulttuuristen merkitysten tukeminen sekä sosiaalisen ja sosiokulttuurisen näkökulman tuominen moniammatilliseen työhön. Sosionomien (AMK) tulee tunnistaa senioreiden ja vanhusten sosiaalisia ongelmia ja ottaa ne puheeksi sekä tehdä yhteistyötä moniammatillisessa verkostotyössä esimerkiksi päihde- ja mielenterveyskuntoutuksessa sekä kaltoinkohtelussa. Sosionomit (AMK) tekevät paljon nimenomaan ennalta ehkäisevää työtä. Ehkäisevä työ voi olla ehkäisevää arjen ja aktiivisuuden tukemista esimerkiksi ennakoivaa ja ehkäisevää palveluohjausta, ehkäisevien kotikäyntien tekemistä, gerontologista kuntoutusta tai kulttuuristen työmuotojen hyödyntämistä. (Sosiaalialan vanhustyön opettajien työryhmän lausunto, 2006.)

Menetelmäosaaminen

Sosionomit (AMK) käyttävät työssään erilaisia työmenetelmiä. Menetelmäosaaminen on seniori- ja vanhustyössä suhteellisen tuore osaamisen alue. Siihen on alettu kiinnittää huomiota vasta viimeisten 10 vuoden aikana. (Salonen 2008, 166.) Marjatta Marinin ja Sinikka Hakosen toimittamassa kirjassa ”*Seniori- ja vanhustyö arjen kulttuurissa*” (2003, 107 -108) Asta Suomi esittelee seuraavanlaisia seniori- ja vanhustyössä käytettäviä menetelmiä: puhe- ja tunnetyö, muistelutyö, kirjallisuuden käyttö, perhe- ja sukupolvytyö, verkostosuuntautunut työ, yhteisösuuntautunut työ, ympäristön ja luonnon eheyttävä voima ja luovat menetelmät, joissa käytetään musiikkia, draamaa ja kuvallista ilmaisua (Suomi 2003, 107-108). Sosionomin (AMK) työlle ominaista on myös edunvalvonta ja erilaisten senioreiden ja vanhusten ryhmien ohjaus (Sosiaalialan vanhustyön opettajien työryhmän lausunto, 2006).

Myös pääkaupunkiseudulla toteutettu Gero-hanke, (Gerontologisen sosiaalityön kehittämishanke 2005-2007) toi uusia työmenetelmiä seniori- ja vanhustyöhön. Hankkeessa tuotetut menetelmät koskevat ensisijaisesti gerontologista sosiaalityötä mutta Salonen (2008, 167) ei kuitenkaan näe kyseisten menetelmien olevan sidottuina vain tiettyyn koulutukseen ja ammattikuntaan. Gero-hankkeessa syntyneitä työmenetelmiä ovat mm: palveluohjaus, toiminnalliset ryhmät, biografinen haastattelu, läheisneuvonpito, gero-asiakasneuvonpito, voimavara- ja huolikartta ja ehkäisevät kotikäynnit (Liikanen & Kaisla & Viljaranta 2007, 107). Koulussa olisi erityisen tärkeää tutustua perusteellisesti mahdollisimman moniin menetelmiin. Ei riitä, että tietää kyseisten menetelmien olemassa olon vaan niitä on myös osattava käyttää. Menetelmien toimivuutta tulisi kokeilla mahdollisimman paljon käytännössä jo opiskeluaikana, jotta uskaltaa lähteä kokeilemaan eri menetelmiä työelämässä.

Palvelujärjestelmäosaaminen ja reflektiivinen kehittämis- ja johtamisosaaminen

Sosionomin (AMK) palvelujärjestelmäosaamisella ja reflektiivisellä kehittämis- ja johtamisosaamisella tarkoitetaan laadukkaiden seniori- ja vanhuskeskeisten hyvinvointipalveluiden suunnittelua, kehittämistä, tuottamista, koordinoitua, seniori- ja vanhustyön toimintayksiköiden ja asiantuntijaverkostojen johtamista ja kehittämistä ja ikä- ja vanhuspolitiikan sosiaalialan asiantuntijana toimimista. Kehittämistyö pitää sisällään arviointi- ja selvitystutkimusten tekemistä sekä gerontologisen tutkimuksen ja ikä- ja vanhuspolitiikan tuntemista ja kehittämistä. (Sosiaalialan vanhustyön opettajien työryhmän lausunto, 2006.)

Yhteiskunnallinen analyysitaito ja vaikuttaminen

Yhteiskunnallisella analyysitaidolla ja vaikuttamisella tarkoitetaan sosionomin (AMK) työn näkökulmasta sukupolvien kohtaamisen edistämistä ja vanhojen ihmisten aseman tukemista kulttuurinkantajana, kokemuksellisen viisauden siirtäjinä ja elämän asiantuntijoina sekä ikääntyvien hyvinvoinnin ja osallisuuden tukemista ja syrjäytymisen ehkäisemistä. Lisäksi sosionomit tekevät rakenteellista vaikuttamis- ja julkisuustyötä senioreiden ja vanhusten elinolojen parantamiseksi esim. tekemällä yhteistyötä järjestöjen ja vanhusneuvostojen kanssa. (Sosiaalialan vanhustyön opettajien työryhmän lausunto, 2006.)

4 SOSIONOMI (AMK) VANHUSTYÖSSÄ SUOMALAISESSA YHTEISKUNNASSA

"Eettisyyttä, elastisuutta ja elämää" (2004, 70) korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisemassa loppuraportissa arviointiryhmän arvioidessa yliopistojen sosiaalityön ja ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutusta esille nousi huoli sosiaalisen katoamisesta ja jäämisestä muiden alojen alle. Myös Sirkka-Liisa Kivelän tekemässä raportissa *"Geriatrisen hoidon ja vanhustyön kehittäminen"* (2006) korostetaan kyllä moniammatillisuutta, mutta sosiaalialan koulutus ja vanhustyön moniammatillinen kehittäminen jäävät raportissa selvästi vähemmälle kuin lääke- ja hoitotieteestä lähtevä vanhustyö. Seniori- ja vanhustyössä sosiaalialan ammattilaisten osaaminen ja työ on kaventunut. Vanhuus nähdään sairauden kaltaisena ja siksi vanhustyö korostuu yhä enemmän sairaanhoidollisena työnä. Oikeasti vanhuus tulisi nähdä normaalina, aktiivisena ja osallisuutta mahdollistavana elämänvaiheena. (Rautajoki & Kairala 2006.) Ikääntyminen tulisi nähdä laajasti, ei vain fyysinen ja sairaanhoidollinen ulottuvuus vaan myös psyykinen ja sosiaalinen ulottuvuus huomioiden. Taakka- ja kurjuuspuheesta olisi päästävä ja siirryttävä ikääntyvien voimavarojen huomioimiseen. Lisäksi muun muassa Salosen (2007, 13) mukaan on nähtävissä, että vanhusten fyysinen terveys säilyy korkeaan ikään asti melko hyvänä, ja heidän halunsa huolehtia itse itsestään tulee lisääntymään. Terveitä sekä toimintakykyisiä vanhuksia on keskuudessamme entistä enemmän (Salonen 2007, 13). Sosiaalisen häviämisen katsotaan liittyvän osittain 1990-luvun palvelurakenteen uudistamiseen. Uudistaminen aiheutti sen, että palveluja saavat nykyisin vain hyvin huonokuntoiset. Työ on korjaavaa sekä viimesijaista ja siten sairaanhoidollista. Sosiaaligerontologista tietoperustaa ei käytetä hyväksi laajasti vanhustyön kehittämisessä eikä uusissa toimintakäytännöissä. (Rautajoki & Kairala 2006.)

Lähitulevaisuudessa vanhusten itsenäisen selviytymisen tukemiseen sekä ennaltaehkäisevään työhön tulisi sosiaalialan työssä sijoittaa nykyistä enemmän voimavaroja (Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta 2007). Gerontologinen sosiaalipalvelutyö tulee nostaa yhtä tärkeäksi kuin terveydenhuollon hoitotyö. Pelkkä hoitaminen ei riitä. Vanhusten elämänlaadun kannalta sosiaalialan näkökulman huomioiminen on tärkeää. Ikäihmisillä on oikeus yksilölliseen ja kokonaisvaltaiseen tukeen. Kokonaisvaltaisuudella tarkoitetaan sitä, että vanhusten elämänprosessit, elämäntilanne ja elämäntilanne huomioidaan palveluita järjestettäessä sekä edistetään vanhusten sosiaalisia verkostoja ja arjen

mielekäästä toimintaa. Jotta senioreiden ja vanhusten elämänlaadun eri osa-alueita voidaan tukea kokonaisvaltaisesti, tulee seniori - ja vanhustyön kaikissa toimintaympäristöissä olla eri ammattialojen ja tieteenalojen asiantuntijuutta. (Rautajoki & Kairala 2006.) Borgmanin (2006, 207) mukaan ikääntyvien ja ikäihmisten psykologisen ja sosiaalisen toimintakyvyn vahvistaminen nykyistä huomattavasti enemmän on erityisen tärkeää myös siksi, etteivät taloudelliset - ja henkilöstöresurssit tule alkuunkaan riittämään, jos ikäihmisten kanssa tehtävä työ ohennetaan lähinnä sairauksiksi ja hoitamiseksi lääkkeillä perus- ja erikoissairaanhoidon menetelmillä.

Sosiaalialan seniori- ja vanhustyö korostaa nimenomaan ehkäisevää ja ennakoivaa työtä, osallisuutta sekä vanhusten omia voimavaroja. Näitä asioita esiintyy myös *”Sosiaalija terveyspoliittisten strategioiden linjauksissa vuoteen 2015”*. Siellä muun muassa korostetaan, että ehkäisevä näkökulma laitetaan ensisijaiseksi, kehitetään uusia toimintamalleja vanhusten toimintakyvyn parantamiseksi sekä edistetään vanhusten toimintakykyä ja aktiivista osallistumista yhteiskuntaan (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006, 5, 8,10). Lisäksi tuoreimman sosiaali- ja terveysministeriön laatiman *”Ikäihmisten palvelujen laatusuosituksen”* mukaan (2008) sosiaalialan ammattilaisten seniori- ja vanhustyöllä nähdään olevan tulevaisuudessa tärkeä paikka kotona asuvien vanhusten tukemisessa. Sosiaalialan ammattitaitoa tarvitaan vanhusten elämäntilanteiden ja palvelutarpeen kartoittamisessa ja oikeanlaisten palvelujen löytämiseksi niitä tarvitseville. Myös tämän suosituksen mukaan ehkäisevän työn osuus kasvaa. Koska sosionomien työn kuva painottuu juuri ehkäisevään työhön ja asiakasprosessin varhaisiin vaiheisiin tulisi sosionomien osaamista käyttää hyväksi. Laatusuositus pyrkii ns. matalan kynnyksen neuvontapisteiden luomiseen ympäri Suomea. Näiden neuvontapisteiden työntekijänä voisinkin nähdä sosionomin. Suosituksessa onnistuvan ikääntymisen turvaamiseen on liitetty mm. osallisuuden tukeminen ja sosiaalisten verkostojen ylläpitäminen ja myös nämä ovat keskeisiä sosionomien (AMK) osaamisalueita. (Ikäihmisten palvelujen laatusuositus 2008, 20 -23.) Sosionomien (AMK) osaaminen tulisi osata hyödyntää myös vanhustyössä. Toivottavasti nämä valtakunnalliset linjaukset, joissa myös sosiaalialan ammattilaisten seniori- ja vanhustyön osaaminen nähdään tärkeänä muiden vanhusten palvelujen joukossa, vahvistaa tulevaisuudessa sosionomien (AMK) työtä myös kentällä.

Vanhusväestön määrän kasvaessa ja henkilöstön siirtyessä eläkkeelle seniori- ja vanhustyö tulee olemaan yhteiskunnassamme keskeinen haaste. Tulisi varmistaa moniammatil-

linen ja osaava henkilöstörakenne. Nykyinen vanhustyön tehtävärakenne ei ole tukenut sosionomien sijoittumista seniori- ja vanhustyön tehtäviin. Esimerkiksi Talentian eli sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestön tekemän vastavalmistuneiden jäsentensä työmarkkinoille sijoittumista käsittelevän selvityksen mukaan sosionomit (AMK) sijoituvat varsin vähän kotipalveluun ja vanhustenhuoltoon. (Tolonen 2007, 32-45.) Myös Merja Borgmanin tekemässä tutkimuksessa ”*Sosionomit AMK 2015*” Borgman kirjoittaa, että kotipalvelulla ja vanhustenhuollon tehtävillä, jotka aikaisemmin olivat merkittäviä sosiaaliohjaajien työllistymisalueita, ei näyttäisi olevan kovin suurta sijaa sosionomien (AMK) työllistäjinä (Borgman 2006, 197). Teija Horsman ja Elina Jauhaisen (2004, 116) toimittamassa ”*Sosiaalihuollon tehtävä- ja ammattirakenteen kehittämisen projektin loppuraportissa*” sosionomit (AMK) puuttuvat tässäkin aineistossa vanhusten palvelujen työntekijöiden joukosta. Selvää kuitenkin on, että sosionomien osaamista tarvittaisiin vanhustyössä. Vanhustenhuoltoa on medikalisoitu liikaa ja sitä on siirretty yhä enemmän hallinnollisesti terveydenhuollon johdettaviksi. Vanhuus ei ole sairaus ja moni vanhuuteen liittyvä haaste tarvitsee sosiaalialan työtettä ja näkemyksellisyyttä. Sosionomien (AMK) tekemä sosiaalipalvelutyö on ennakoivaa ja ehkäisevää sekä myöhentää raskaampien palvelujen tarvetta ja on kannattavaa.

5 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TOTEUTUS

5.1 Tutkimusongelmat ja tutkimusote

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta vuosina 2000 - 2007 vanhustyön suuntautumisvaihtoehdosta valmistuneiden sosionomien työllistymistä ja siihen vaikuttaneita tekijöitä. Erityisesti haluan selvittää ovatko vanhustyöhön suuntautuneet sosionomit löytäneet sosionomin koulutusta vastaavaa työtä vanhustyössä. Pyrin selventämään, millaisiin työtehtäviin sosionomit ovat työllistyneet vanhustyössä. Olen kiinnostunut myös siitä, ovatko vanhustyöhön suuntautuneet sosionomit olleet tyytyväisiä suuntaaviin opintoihin. Lisäksi haluaisin tietää, kuinka vanhustyöhön suuntautuneet sosionomit ovat päässeet hyödyntämään suuntaavien opintojensa kautta saamaansa asiantuntijuutta työelämässä. Toisin sanoen minkälaisen merkityksen sosionomit antavat vanhustyöhön suuntaaville opinnoille omassa työssään.

Päätutkimusongelma:

Miten vanhustyöhön suuntautuneet sosionomit ovat työllistyneet sosionomin koulutusta vastaavaan vanhustyöhön ja mitkä tekijät ovat vaikuttaneet työllistymiseen?

Alaongelmat:

1. Millaisiin työtehtäviin vanhustyöhön suuntautuneet sosionomit ovat työllistyneet vanhustyössä?
2. Ovatko vanhustyöhön suuntautuneet sosionomit olleet tyytyväisiä suuntaaviin opintoihin?
3. Miten vanhustyöhön suuntautuneet sosionomit ovat päässeet hyödyntämään suuntaavien opintojensa kautta saamaansa asiantuntijuutta työelämässä?

Opinnäytetyössäni on käytetty kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusotetta, jossa hyödynnettiin survey-tutkimusta. Survey-tutkimusta hyödynnettiin tietojen saamiseksi vanhustyön suuntautumisvaihtoehdosta valmistuneilta sosionomeilta. Survey-tutkimuksessa tietoa kerätään standardoidussa muodossa joukolta ihmisiä. Kerätyn aineiston avulla pyritään kuvailemaan, vertailemaan sekä selittämään ilmiöitä. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2004, 125.) Survey-tutkimuksen tarkoituksena on antaa tarkka ja perusteellinen yleiskuva tutkittavasta asiasta mittaamisen perusteella. Näin ollen on tärkeää, että

tutkimusaineisto vastaa mahdollisimman hyvin tutkittavaa asiaa. Otoksen tulee siis vastata mahdollisimman tarkasti perusjoukkoa. (Laaksovirta 1988, 51.) Tutkimukseni perusjoukko koostui Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta vuosina 2000-2007 vanhustyön suuntautumisvaihtoehdosta valmistuneista sosionomeista, joita oli yhteensä 47 henkilöä. Perusjoukon ollessa noin pieni päätin toteuttaa tutkimuksen kokonaistutkimuksena. Lisäksi tutkimuksessa hyödynnettiin myös avokysymyksiä. Avokysymysten vastaukset antavat enemmän ja perustellumpaa tietoa.

5.2 Aineistonkeruutapana kyselylomake

Tutkimuksessa käytettiin tiedonhankintatapana kyselylomaketta. Kyselylomakkeella kerättiin tietoa Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta vuosina 2000 -2007 vanhustyön suuntautumisvaihtoehdosta valmistuneilta sosionomeilta. Vuosina 2000 -2007 vanhustyön suuntautumisvaihtoehdosta valmistuneita sosionomeja oli kaiken kaikkiaan 47 henkilöä.

Tässä tutkimuksessa kyselylomake (ks. liite 2) koostui 26 kysymyksestä, jotka oli jaettu kuuden eri otsikon alle. Ajattelin otsikoinnin selkeyttävän vastaamista ja myöhemmin mahdollisesti myös analysointia. Otsikoita olivat 1) taustatietoja, 2) sosiaalialan työkokemus ennen sosionomiopintoja, 3) sosiaalialan työkokemus sosionomi opintojen aikana, 4) työllistymisesi sosionomin töihin tutkinnon suorittamisen jälkeen, 5) tämän hetkinen työllisyystilanteesi ja 6) suuntaavien opistojen hyödyntäminen työelämässä ja tyytyväisyys opintoihin. Kyselylomake on tarkkaan harkittu ja jäsenelty kokonaisuus, ja sen tekeminen vaatii taitoa, jonka saavuttaa parhaiten vain harjoittelemalla (Alkula & Pöntinen & Ylöstalo 1994, 130). Kyselylomakkeen tekeminen vei paljon aikaa ja koin sen haastavana.

Alkulan ja kumppaneiden mukaan kysymykset jaetaan kahteen perustyyppiin, monivalintakysymyksiin ja avoimiin kysymyksiin. Monivalintakysymyksiin on laadittu valmiit vastausvaihtoehdot, ja vastatessaan vastaaja voi esimerkiksi rengastaa vaihtoehdon edessä olevan numeron. Avoimien kysymysten vastaus kirjoitetaan sen sijaan sille varattuun tilaan. Näiden kysymysten väliin jää kysymystyyppi, jossa valmiiden vastausvaihtoehtojen jälkeen esitetään täydentävä, avoin seurantakysymys. Avoimia kysymyksiä on suhteellisen helppo laatia. On vain tärkeää muistaa kysyä vain yhtä asiaa kerral-

laan ja jätettävä riittävästi tilaa vastauksen kirjoittamista varten. (Alkula ym. 1994, 133.) Avointen kysymysten käsittely on sen sijaan melko työlästä ja hidasta. Monivalintakysymysten laadinta on avoimia kysymyksiä huomattavasti vaikeampaa ja monivalintakysymysten suunnittelu vaatii tutkijalta paljon etukäteistietoa aihepiiristä. Siinä perusperiaate on, että esitetään kaikki mahdolliset vastausvaihtoehdot, mutta vastaajan on voitava valita niistä vain yksi. Näin ollen vastausvaihtoehtojen on oltava täydellisiä ja toisensa poissulkevia. Vastausvaihtoehtoja on oltava vähintään kaksi ja enimmillään niitä voi olla kymmenen tai jopa enemmän. Vastaajan on yleensä helpompi vastata, jos vaihtoehtoja on useita ja analyysissä vaihtoehtoja voidaan yhdistää. (Alkula ym. 1994, 133 - 134.) Tässä tutkimuksessa monivalintakysymyksiä oli 17 ja avoimia kysymyksiä kahdeksan. Tämän lisäksi jätin yhteen kysymykseen antamieni vastausvaihtoehtojen rinnalle vaihtoehdon ”joku muu, mikä”, kun en ollut varma olinko osannut ottaa kaikki vastausvaihtoehdot huomioon.

Tarkoitukseni olisi lähettää kyselyjä sähköpostin sekä tavallisen postin kautta vastaajan mieltymyksen mukaan. Vastaajat voivat valita vastaavatko Webropol-pohjaiseen vai paperiseen kyselylomakkeeseen. Sähköpostikyselyn toteutin Webropol -ohjelman avulla. Webropol on internetin välityksellä toimiva kysely- ja tiedonkeruutyökalu, jonka avulla voi luoda kyselyitä ja toteuttaa ne sähköpostin ja internet-sivujen välityksellä (Webropol 2006). En ollut käyttänyt Webropolia aikaisemmin, joten työkalun käyttämisen opetteluun meni oma aikansa. Webropolin käyttö mahdollisti kuitenkin vastaajien anonymiteetin säilymisen ja ajattelin tämän olevan tärkeä tekijä kyselyyn suostuneiden kannalta. Vaikka nykyisin lähestulkoon kaikilla on sähköpostiosoite, halusin antaa mahdollisuuden vastata myös tutun ja turvallisen postikyselyn avulla. Postikyselyihin laitoin mukaan postimerkillä varustetun kirjekuoren, johon oli valmiiksi kirjoitettu minun osoitteeni. Uskoin, että vastaaminen olisi heille näin mahdollisimman helppoa ja vaivatonta. Itse kysely toteutettiin elo-syyskuun vaihteessa vuonna 2008.

5.3 Tutkimushenkilöt

Sain koululta tutkimusluvan lähteä tutkimaan vanhustyön suuntautumisvastavaihtoehdosta valmistuneiden sosionomien työllistymistä. Kaiken kaikkiaan vuosina 2000-2007 Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta vanhustyön suuntautumisvaihtoehdosta valmistuneita sosionomeja oli 47 henkilöä. Tiesin, ettei vanhustyön suuntaavaksi valinneita sosionomeja ollut vuosittain monta, joten tästä syystä valitsin tutkimukseeni useamman

vuoden tarkastelun ja otin tutkimukseeni mukaan sekä päätoimiset päiväopiskelijat, että aikuisopiskelijat. Sain koululta vanhustyön suuntautumisvaihtoehdosta valmistuneiden sosionomien nimet sekä opiskeluaikaiset osoitteet ja puhelinnumerot. Aavistin kuitenkin etteivät opiskeluaikaiset osoitteet ja puhelinnumerot pitäneet enää paikkaansa ja sukunimet olivat voineet muuttua naimisiin mentäessä. Tutkimukseni suurena haasteena näin nimenomaan tutkimushenkilöiden tavoittamisen. Toisaalta kuitenkin ajattelin, että nykyisin on paljon hyviä keinoja tavoittaa henkilöitä ja oman suuren mielenkiintoni vuoksi halusin lähteä tutkimaan tätä aihetta. Tarkoitukseni oli soittaa tutkimushenkilöt läpi ja tiedustella ketkä heistä lähtisivät mukaan vastaamaan kyselyyni. Näin uskoin vaikuttavani myös tutkimukseni vastausprosenttiin, kun olen suorassa vuorovaikutuksessa tutkittavieni kanssa.

Alkuperäinen tarkoitukseni oli tehdä kyselyt kesällä 2008. Asiaa pohdittuani arvelin kuitenkin tutkimushenkilöiden tavoittamisen olevan kesällä haastavampaa, koska ihmiset lomailevat. Oletukseni oli, etteivät ihmiset ole kesällä halukkaita vastaamaan kyselyyni. Näin siirsin kyselyn tekemisen elo – syyskuun vaihteeseen. Aloitin ihmisten tavoittamisen yrittäen soittaa tutkimushenkilöiden opiskeluaikaisiin puhelinnumeroihinsa. Tein puhelut iltasella, koska ajattelin, että tällöin tavoittaisin vastaajat parhaiten. Ensimmäisen soittokierroksen jälkeen tavoittamatta jäi vielä 18 henkilöä. Suurin osa numeroista oli siis edelleen voimassa. Seuraavana päivänä aloitin uuden soittokierroksen aamupäivästä tavoittaakseni tavoittamatta jääneitä. Näiden puhelinnumeroiden joukossa oli useita numeroita, jotka olivat vaihtaneet omistajaa tai poistuneet käytöstä. Käytössä olevia numeroita yritin löytää internetistä, kyselemällä ihmisiltä ja lisäksi käytin maksullista numerotiedustelupalvelua. Puheluita soittaessani huomasin monen epäröivän vastaamaan lähtemistä, sillä he aluksi olettivat minun tekevän kyselyn puhelimitse. Kun kuitenkin kerroin vastausvaihtoehdoista joko sähköpostitse tai tavallisen postin kautta moni lupautui mukaan vastaamaan. Loppujen lopuksi tavoittamatta jäi 7 henkilöä ja puheluita tehdessäni kaksi kieltäytyi suoraan vastaamasta kyselyyni. Syynä olivat aiheen kiinnostumattomuus ja hankala sen hetkinen tilanne.

Kun olin tehnyt kaikki puhelut, kyselyyni lupautui vastaamaan 39 henkilöä. Yhdeksän tahtoi kyselyn tavallisen postin kautta ja loput halusivat vastata sähköisessä muodossa. Arvelin, että tästä määrästä todennäköisesti muutama jättää lupauksestaan huolimatta vastaamatta tai ei mahdollisesti edes tavoita kyselyäni. Viikkoa ennen vastausajan loppumista laitoin sähköpostin kautta vastaaville muistutuksen kyselystäni ja tämän avulla

tuli vielä muutama vastaus. Vastauksia tuli loppujen lopuksi 36 kappaletta. Yksi kyselyyni vastaajista oli valmistunut vuonna 1999 ja, koska tutkimuskohteenani oli vuosina 2000-2007 valmistuneet sosionomit joudun hylkäämään yhden vastauksen tutkimuskohteeseeni kuulumattomana. Hyväksytyt 35 vastaajaa muodostivat siis 74,5 % kaikista Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta vuosina 2000- 2007 vanhustyön suuntautumisvaihtoehdosta valmistuneista sosionomeista. Vastaajista naisia oli 33 ja miehiä 2. Vastaajien sukupuolijakauma vastannee aika hyvin todellisuutta, sillä ala on hyvin naisvaltainen. Päätoimisia päiväopiskelijoita vastaajista oli 21 ja aikuisopiskelijoita 13. Yksi kyselyyn vastanneista oli ollut 2 vuotta päätoimisena päiväopiskelijana ja 1,5 vuotta aikuisopiskelijana. Kaiken kaikkiaan olin yllättynyt ja erittäin tyytyväinen, että olin saanut niin monen lähtemään mukaan kyselyyni. Aihetta pidettiin mielenkiintoisena ja ajankohtaisena. Kysely- ja haastattelututkimuksissa ihmiset antavat mielellään tietoja sellaisista asioista, joita he pitävät mielekkäinä ja tärkeinä oman elämänsä kannalta (Alkula ym. 1994, 67).

5.4 Aineiston analyysi

Aineiston analyysitavan pohtiminen alkoi jo kyselylomaketta tehdessäni. Päätin käyttää tutkimuksessani tilastollista analyysimenetelmää ja avoimien kysymysten analyysissä käytin sisällön analyysiä.

Toteutin tilastollisen analyysin Excel-ohjelman avulla. Kun tein kyselyt Webropol-ohjelmaa käyttäen, pystyin tilaamaan kyselyni vastaukset valmiiksi Exceliin syötettyinä. Ongelmia tuotti vastausten lukeminen Excelin taulukosta, sillä se oli mielestäni hyvin vaikealukuinen. Lisäksi syötin itse Exceliin postikyselyyn vastanneiden vastaukset. Siirsin myös kaikki sähköisessä muodossa vastatut vastaukset itselle paperiseen versioon. Näin ollen minulla oli analysoidessani käytössä sekä Excel ohjelmaan kootut vastaukset, että 35 vastaajan paperiset täytetyt kyselylomakkeet. Varmuuden vuoksi tarkistin aina paperisista kyselylomakkeista, että saamani tutkimustulos piti paikkaansa. Lisäksi mahdollisuuksien mukaan pyrin tapauskohtaisesti hakemaan paperisista kyselylomakkeista lisää tietoa tutkimustulokseen liittyen. Tein kuviot Excelin avulla. Mielestäni numeeristen aineistojen graafinen esitystapa on helposti ymmärrettävä ja antaa nopeasti käsityksen tutkimustuloksesta. Eniten käytetyimmäksi graafiseksi esitystavaksi työssäni muodostui ns. piirakkakuviot, jossa esitin tulokset prosenttilukujen lisäksi myös vastaa-

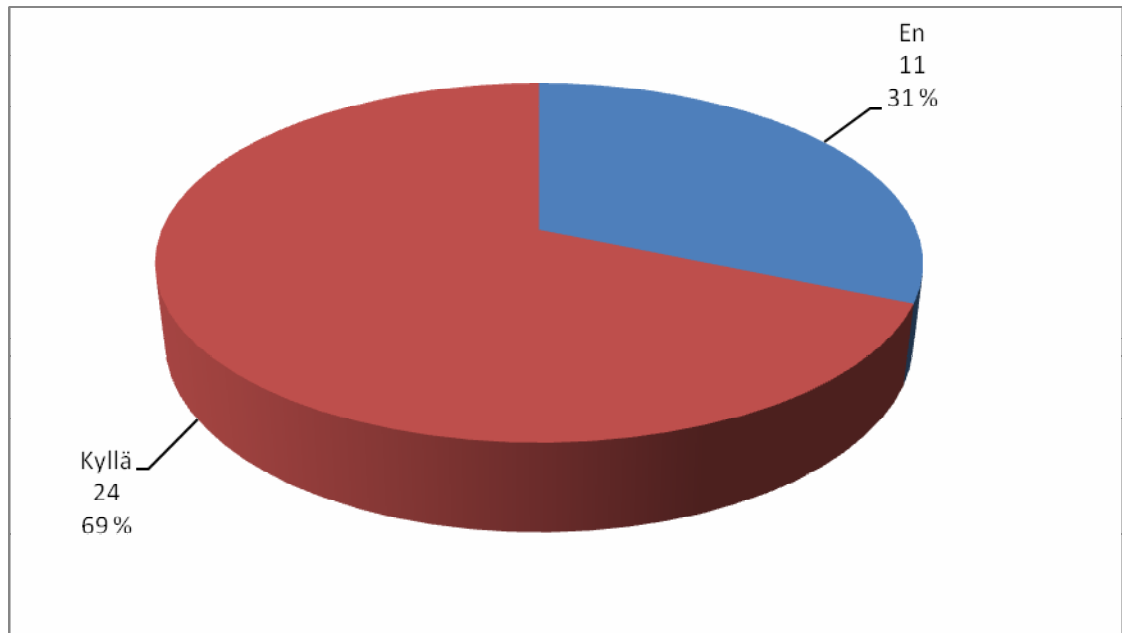
jien määränä. Piirakkakuviot sopii parhaiten kuvaamaan ominaisuuden jakautumista yhdessä joukossa (Alkula 1994, 195). Avointen kysymysten osalta etenin kysymys kerrallaan ja kirjasin ylös millaisia asioita vastaajat olivat vastauksissaan tuoneet esille. Luin vastaukset useaan kertaan läpi saadakseni kokonaiskuvan vastauksista. Sen jälkeen aloin etsiä vastauksista samankaltaisuuksia. Vastauksissa oli nostettu esille yllättävän paljon samanlaisia asioita ja näin ollen kiinnitin huomiota myös siihen, että kuinka moni vastaaja ilmaisi vastauksessaan samaan asiaan liittyviä seikkoja. Luokittelin vastauksia suurempien aihekokonaisuuksien alle. Lopuksi tein esille tulleista asioista yhteenvetoja. Avokysymykset olivat strukturoituja kysymyksiä työläämpiä analysoida ja koin että 35 vastaajan avokysymysten käsittely yksin oli haastavaa ja hidasta. Kuten jo aikaisemmin sanoin avokysymysten vastaukset antavat kuitenkin enemmän ja perustellumpaa tietoa tutkittavasta asiasta. Joissakin kysymyksissä vastaajat olivat lisänneet strukturoitujen kysymysten jälkeenkin selittäviä kommentteja. Tämä mielestäni osoitti, että kysymystä koskeva aihe oli koettu merkittäväksi.

6 TUTKIMUSTULOKSET

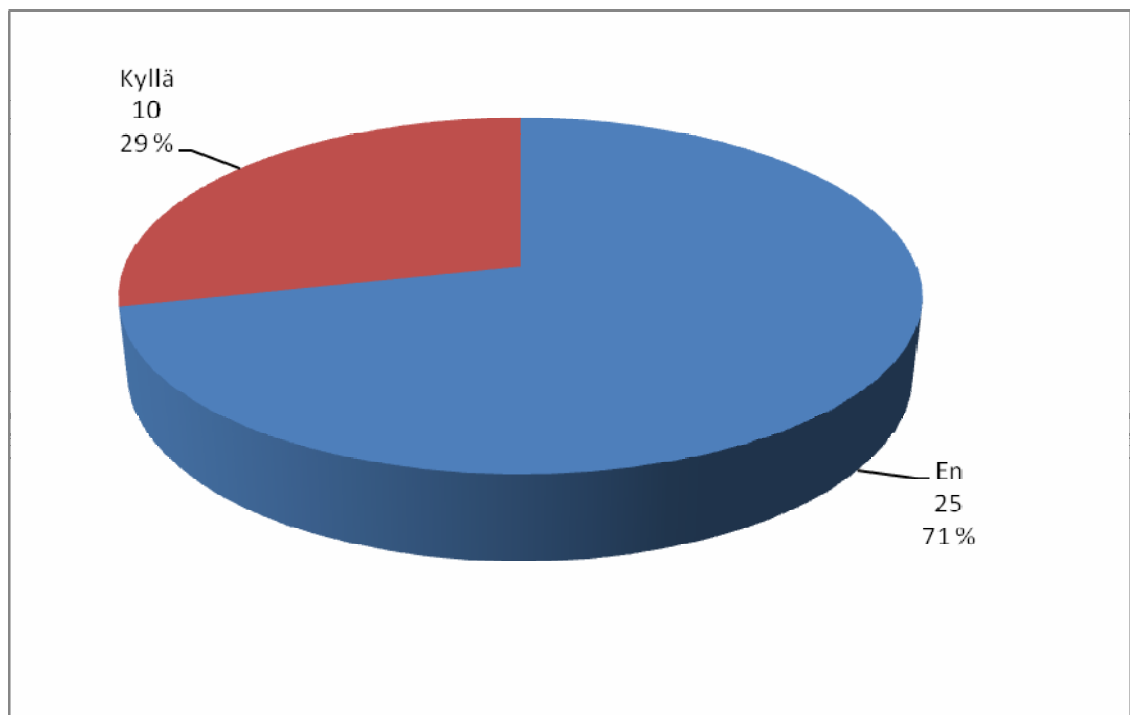
6.1 Vanhustyön suuntaavasta valmistuneiden sosionomien työllistyminen ja työllistymiseen vaikuttavat tekijät

Kyselyyn vastaajien keski-ikä on noin 37 vuotta. Vastaajista suurimman ryhmän muodostivat iältään 25 - 30-vuotiaat ja heitä oli 47 % vastaajista (liite 3). Suurin osa vastaajista asuu Oulun ja Lapin läänin alueilla (liite 4). Yli puolet vastaajista olivat suorittaneet ylioppilastutkinnon ennen ammattikorkeakoulua ja noin puolella vastaajista oli ennen sosionomiopintoja ammatillinen tutkinto. Lähihoitajia oli kahdeksan, perushoitajia yksi, kodinhoitajia kolme, lastenhoitajia yksi ja sosiaalikasvattajia yksi. Muita vastaajien suorittamia aikaisempia tutkintoja oli johtavan kodinhoitajan tutkinto, hieroja ja hermoratahoitaja, merkonomin tutkinto, kauppateknikko, rakennusarkkitehti, myyjä, laitoskeittäjä, uimaopettaja ja kanttorin tutkinto.

Pääongelmanani oli selvittää, miten vanhustyöhön suuntautuneet sosionomit (AMK) ovat työllistyneet vanhustyöhön. Koska tutkimukseen vastaajien määrä on niin pieni, prosenttiluvut eivät mielestäni yksin kerro tarpeeksi todellista tilannetta, joten kerron tuloksen myös henkilöiden määränä. Kaiken kaikkiaan kyselyyni vastaajia oli siis 35 henkilöä. Sosionomin koulutusta vastaavaan työhön oli vastaajista työllistynyt 69 % eli 24 henkilöä. Tulokset on esitettyinä kuviossa 1. Tutkimukseni mukaan vastaajista vanhustyöhön oli työllistynyt 29 % eli kyselyyn vastanneista 10 henkilöä oli löytänyt sosionomin (AMK) koulutusta vastaavaa työtä vanhustyöstä ja nämä tulokset ovat nähtävillä kuviossa 2. Vanhustyöhön työllistyneistä viisi oli ollut tutkintoa suorittaessaan päätoimisia päiväopiskelijoita ja viisi aikuisopiskelijoita. Aikuisopiskelijoista kolmella ja päiväopiskelijoista kahdella oli kokemusta sosiaalialan työstä jo ennen sosionomiopintoja. Yksi vanhustyöhön työllistyneistä oli tehnyt jo opiskeluaikana sosionomi koulutusta vastaavaa palkkatyötä vanhustyössä.

Kuvio 1. Oletko työllistynyt valmistumisesi jälkeen sosionomin koulutusta vastaaviin tehtäviin?

Kuvio 2. Oletko työllistynyt valmistumisesi jälkeen sosionomin koulutusta vastaaviin tehtäviin vanhustyössä?

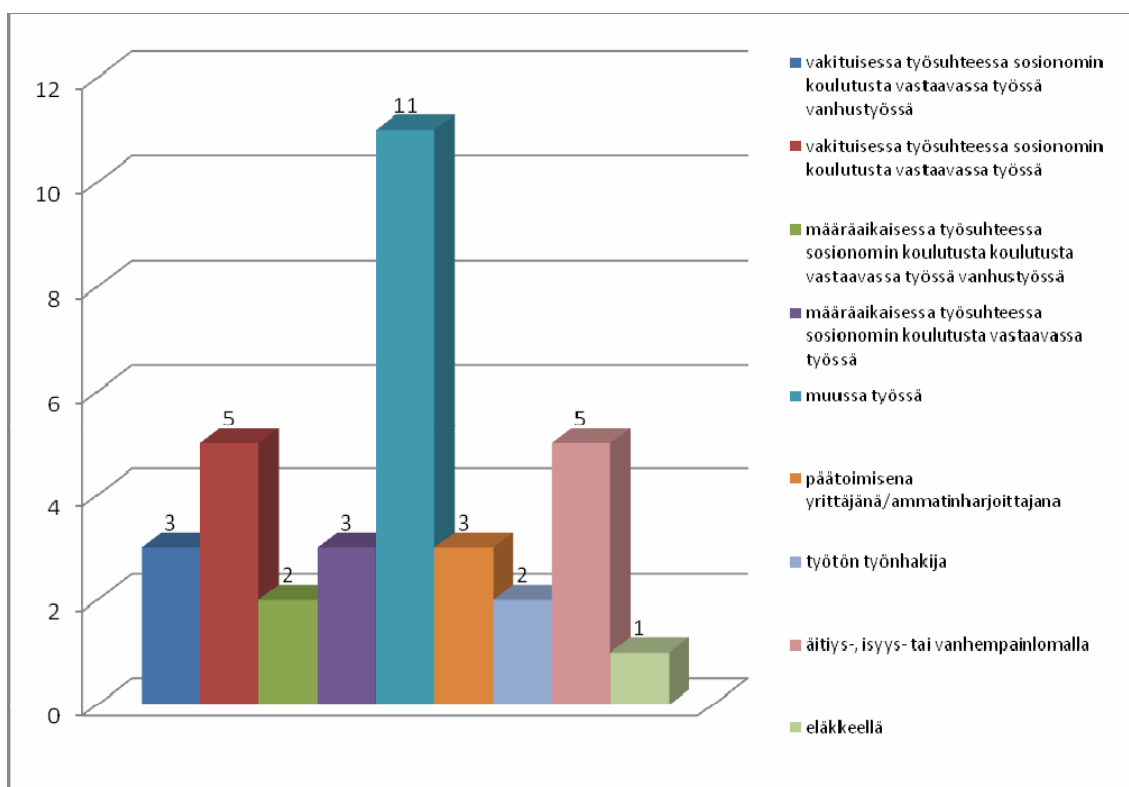
Vanhustyöhön työllistyneiden määrä on mielestäni vähän, sillä kyse on juuri vanhustyön taitajista. Huolestuttavaa on myös se, että vastaajista noin kolmannes (31 % eli 11 henkilöä) ei ole työllistynyt minkäänlaisiin sosionomin (AMK) koulutusta vastaaviin tehtäviin. Toisaalta muutama kyselyyn vastaaja toi kyselyvastauksissa esille, että ei ollut edes halunnut sosionomin koulutusta vastaavaa työtä valmistumisensa jälkeen ja oli tietoisesti valinnut muita työtehtäviä. Syyksi oli nostettu muun muassa sosiaalialan huono palkka sekä se, ettei alalta ollut löytynyt haluamaansa työtä.

Työllistymisen seuranta on perusteltua. Työllistymisen seuranta antaa työllistymistilanteen ohella ensiarvoisen tärkeää tietoa niistä työtehtävistä, joihin alan koulutuksen saaneet ovat sijoittuneet. (Heikkinen 2000, 74.) Sosionomi (AMK) koulutusesittelyistä jokainen voi lukea millaisiin paikkoihin sosionomit voivat työllistyä vanhustyössä. Kyselyyni avulla halusin kuitenkin nostaa konkreettisemmin esille, millaisiin paikkoihin sosionomit (AMK) todella olivat työllistyneet. Kyselyyni vastanneet sosionomit (AMK) olivat työllistyneet vanhustyöhön sosiaaliohjaajan tehtäviin, avopalveluohjaajan tehtäviin vanhusten kotipalveluun, vanhusten palveluasumisen esimiestehtäviin sekä päivätoiminnan ohjaajaksi, senioreiden ja vanhusten projekteihin projektityöntekijöiksi, palveluohjaajan tehtäviin, toiminnanjohtajan tehtäviin sekä yksityisen kotipalvelun toiminnan ohjaajaksi ja sotainvalidien sosiaaliohjaajan työtehtäviin. Eräs vastaaja toimi yrittäjänä ja tuotti kotipalvelua vanhuksille, vammaisille ja mielenterveyskuntoutujille. Vastaajista kaksi ilmoitti toimineensa myös kotihoidon työntekijänä hoitotehtävissä. Vastaajat olivat työllistyneet niin julkiselle sektorille kuin yksityiselle ja kolmannellekin sektorille.

Halusin myös selvittää, olivatko vanhustyöhön suuntautuneet sosionomit (AMK) työllistyneet sosionomina muualle sosiaalialan tehtäviin. Vaikka heillä oli erikoistumisopinnot vanhustyöstä, olivat kyselyyni vastanneet työllistyneet kiitettävästi myös muille alueille. Vastaajat olivat toimineet nuorisotoimissa nuoriso-ohjaajana, perhekodilla nuorten ohjaajana, vammaistyössä erityiskoulun asuntolassa ohjaajana, kehitysvammaisten palvelukodissa ohjaajana sekä kehitysvammaisten lasten tilapäishoidossa, henkilökohtaisena avustajana, lastenhoitajana, lastentarhanopettajana, sosiaalitoimistossa sosiaaliohjaajana sekä sosiaalityöntekijän sijaisena, perhe-, lapsi- ja nuorisotyöntekijänä maahanmuuttajien keskuudessa, mielenterveyshoitajana sekä Kelassa asiakasneuvojana. Esille nousi myös projekteissa ja järjestöissä toimiminen. Oli hienoa nähdä, että vanhustyöhön suuntautuneet sosionomit (AMK) olivat löytäneet töitä niin vammais-

työstä, lapsi- ja nuorisotyöstä, yhteisö- ja perusturvatyöstä, mielenterveystyöstä kuin maahanmuuttajatyöstäkin. Asiakaskunta oli laaja ja vanhustyöhön erikoistuminen ei ollut estänyt työllistymistä muille sosiaalialan työalueille.

Tahdoin myös selvittää, mikä on vastaajien tämän hetkinen työllisyystilanne (kuvio 3). Sosionomin koulutusta vastaavassa työssä kysely ajankohtana työskenteli yhteensä 13 vastaajaa (37 %). Heistä sosionomin koulutusta vastaavassa vanhustyössä kyselyn tekohetkellä työskenteli viisi (14 %). Muussa työssä oli 11 henkilöä (31 %). Myös äitiys-, isyys- tai vanhempainlomalla olijoiden määrä oli erottuva, sillä kyselyn tekohetkellä vastaajista viisi (14 %) ilmoitti tämän vastausvaihtoehdon vastaavan parhaiten tilannettaan.

Kuvio 3. Vastaajien tämän hetkinen työllisyystilanne

Positiivista on, että työttömänä työnhakijana oli kyselyn tekohetkellä vain kaksi vastaajaa. Vaikka sosionomin koulutusta vastaavassa työssä oli vain 13 vastaajaa, kyselyyn vastanneiden työllisyystilanne vaikutti yleisesti silti melko hyvältä. Sosionomi tutkinnon jälkeen noin 40 % vastaajista oli suorittanut tai parhaillaan suorittamassa muita tutkintoja. Esimerkiksi osa vastaajista oli lähtenyt suorittamaan

sosionomitutkinnon jälkeen yliopistoon sosiaalityöntekijän pätevyyttä ja ammattikorkeakouluun sosiaali- ja terveysalan ylempää ammattikorkeakoulututkintoa. Lisäksi vastaajien joukossa oli terveysalan koulutuksen suorittaneita ja yksi vastaaja ilmoitti heti sosionomikoulutuksen jälkeen suorittaneen sosiaali- ja terveysalan yrittäjä tutkinnon. Uutta opiskelua olivat aloittaneet monet vastaajista ja tämä voi osaksi selittää vastanneiden hyvää työllisyystilannettakin.

Kyselylomakkeen kysymyksessä 22 pyydettiin vastaajaa arvioimaan työllistymiseensä vaikuttavia tekijöitä. Vastaajien vastaukset koottiin liitteeseen 5. Vastaajat pitivät annetuista tekijöistä seuraavia kaikkein merkittävimpinä työllistymiseen vaikuttavina tekijöinä (vastaajien osuus (%)) pitää tekijää huomattavan tai erittäin paljon merkitsevänä työllistymisensä kannalta):

- tutkinnon suorittaminen (70 %)
- oma persoona (67 %)
- aiempi alan työkokemus (56 %)
- aiempi työkokemus (52 %)
- vanhustyön suuntaavien opintojen valitseminen (52%)

Sosionomin koulutusta vastaavaan työhön oli työllistynyt 69 % ja oli havaittavissa, että nämä vastaajat arvostivat sosionomitutkintoa ja tutkinnon suorittaminen oli merkittävä tekijä heidän työllistymisensä suhteen. Myös omalla persoonalla arvioitiin olevan suuri merkitys työllistymiseen. Työkokemuksen merkitys on iso ja sitä pidetään hyvin tärkeänä työllistymiseen vaikuttavana tekijänä. Vastaajista yli puolet (56% eli 19 henkilöä) oli tehnyt sosiaalialan työtä jo ennen sosionomiopintoja. Sosionomin koulutusta vastaavaa palkkatyötä opiskeluaikana teki yhdeksän henkilöä (26 %) ja heistä kolmella opiskeluaikainen palkkatyö oli sosionomin koulutusta vastaavaa työtä vanhustyössä. Vanhustyön suuntaavien opintojen valitseminen nähtiin myös merkittävänä työllistymiseen vaikuttavana tekijänä, vaikka tutkimukseni mukaan sosionomin koulutusta vastaaviin tehtäviin vanhustyöhön työllistyneiden määrä oli pieni. Mahdollisesti vanhustyön suuntaavien opintojen suorittaminen ja vanhustyön asiantuntijuuden hankkiminen oli auttanut muiden töiden saantia vanhustyöstä esimerkiksi hoitotyöstä. Vastaajat eivät nähneet todistuksen arvosanoilla, opinnäytetyöllä, ulkomailla opiskelulla, kielitaidolla eikä järjestö, harrastus- tms. toiminnalla juurikaan olevan merkitystä työllistymiseen.

Vastaajat mainitsevat muiksi työnsaamiseen vaikuttaneiksi tekijöiksi mm. reipas ja iloinen asenne, omat erityistaidot ja monialainen koulutus, kiinnostus työhön, oma aktiivisuus, yksilöllinen lähestymistapa jokaista työnantajaa kohtaan ja halu oppia uutta. Eräs vastaaja oli nostanut esille työntekijäpulan varhaiskasvatuksessa, ja kertoi tämän olevan merkittävä tekijä omaan työllistymiseensä. Kyseinen henkilö oli suorittanut varhaiskasvatuksen opintoja jälkeensä ja arveli tulevaisuutensa olevan varhaiskasvatuksen parissa. Eräs vastaaja kertoi, että kokee olevansa vanha työnhakija ja se oli yksi syy, miksi vastaaja oli alkanut yrittäjäksi ja työllistänyt itse itsensä. Myös asuinpaikkakunta ilmoitettiin omaan työllistymiseen vaikuttavaksi tekijäksi. Muun ohella harjoittelun aikana tehty vaikutus oli vaikuttanut monen työllistymiseen. Työmarkkinoilla onkin vahvistumassa seuraavanlainen trendi. Työsuhteeseen palkataan niitä, jotka ovat suorittaneet työharjoittelunsa kyseisessä työpaikassa opintoihin kuuluvassa pakollisessa ja palkattomassa harjoittelussa. (Ilmasti 2006, 75.)

”Sain työn harjoittelun aikana tekemällä vaikutuksella. Olin henkilökunnalle tuttu ja täytin vuorotteluvapaansijaisuuden kriteerit: tuore tutkinto, vähän alan työkokemusta ja työtön. Tämän sijaisuuden perusteella sain taas uuden sijaisuuden.” (vastaaja 9, nainen 36v.)

Tutkimus osoittaa, että sosionomien työllistyminen nimenomaan vanhustyöhön on vaikeaa. Myös muualta sosiaalialan tehtävistä sosionomin koulutusta vastaavan työn saaminen tuntuu olevan melko haastavaa. Kolmen ja puolen vuoden ammattikorkeakouluopintojen jälkeen työttömäksi jääminen turhauttaa ja huolettaa. Kyselyvastauksista sai lukea negatiivisesti toteutuneita odotuksia koulutusta ja työelämää kohtaan.

”Siihen, ettei töitä löytynyt oli mielestäni ainoana yksiselitteisenä syynä, että sosionomeja koulutetaan ihan liikaa suhteessa työvoimatarpeeseen. En koe sosionomin tutkinnon antavan edellytyksiä työpaikan saamiseen. Koulutukseen hakiessa, oli siitä ”maalattu” koulun puolesta ylipositiivinen kuva. Sanottiin mainoksissa ja kouluesittelyssä, että tutkinto valmistaa esimiestyöhön. Sitä ei työmarkkinoilla kuitenkaan ole tarjolla. Hakiessani koulutukseen, en saanut tarpeeksi tietoa realistisesta tilanteesta (työllisyys, tyypilliset työtehtävät valmistumisen jälkeen).” (vastaaja 7, nainen 29v.)

6.2 Tyytyväisyys sosionomiopintojen vanhustyön erikoistumisopintoihin ja opintojen kehittämiskohteita

Kyselylomakkeen kysymyksessä numero 24 kysyttiin sosionomien tyytyväisyyttä sosionomiopintojen vanhustyön erikoistumisopintoihin. Sosionomiopintojen vanhustyön erikoistumisopintoihin oltiin suurimmaksi osaksi tyytyväisiä. Opetus nähtiin enimmäkseen hyvänä. Erikoisopintoja opettavalla opettajalla nähtiin olevan tärkeä merkitys. Opettajan motivoiva, innostava ja mielenkiintoinen opetus herättää vielä enemmän kiinnostusta asiaan. Opettajat ovat tärkeässä roolissa laadukkaan koulutuksen toteuttamisessa ja on tärkeää pitää huolta siitä, että opettajat voivat keskittyä ydinosaamisten opettamiseen. Opintoja kuvattiin muun muassa mielenkiintoisiksi, monipuolisiksi ja hyvin suunnitelluiksi. Opintojen avulla työhön koettiin saavan varmuutta. Pientä ryhmää ja ryhmätöitä pidettiin oppimisen kannalta hyvänä ja harjoittelujaksot arvostettiin.

”Olin tyytyväinen ja erityisesti harjoittelujaksot laajensivat näkemystä vanhustyön tilanteesta. Harjoittelujen avulla tutustui yhteistyökumppaneihin ja eri työtehtäviin ja heidän tarjoamiin palveluihin.” (vastaaja 16, nainen 53v.)

”Kyllä. Opintoja oli mielestäni sopivan monipuolisesti eri asioista, jotka liittyvät vanhustyöhön. Kaikkeahan ei voi opettaa, mutta ainakin tietää joskus opiskelleensa jotain asiaa ja osaa sitten hakea lisätietoa.”

(vastaaja 35, nainen 32v.)

”Olen ollut tyytyväinen, vaikka en ole työskennellyt vanhustyössä valmistumisen jälkeen.” (vastaaja 4, nainen 28v.)

Neljä vastaajaa oli jättänyt vastaamatta tähän kysymykseen. Lisäksi moni kysymykseen vastannut koki vaikeaksi vastata tähän kysymykseen, sillä he eivät olleet päässeet hyödyntämään vanhustyön erikoistumisopintoja, koska eivät olleet työllistyneet vanhustyöhön. Näin ollen koettiin vaikeaksi arvioida, kuinka toimiva erikoisopintojen muodostama kokonaisuus lopulta on. Useassa vastauksessa korostui huono sosionomien (AMK) vanhustyöhön työllistyminen. Opinnot koettiin pääasiassa hyvänä mutta realistinen näkemys työllistymisestä puuttui.

”Kohtalaisen tyytyväinen. Opinnot olivat mielenkiintoiset ja antoisat, mutta työllistyminen erittäin huono, varsinkin pohjoisessa.”

(vastaaja 3, nainen 30v.)

”En ole ollut tyytyväinen työllistymisen kannalta. Huonosti työpaikkoja vanhustyön suuntaaville sosionomeille. Suuntaavat opinnot merkitsevät työnantajille yllättävän paljon, eikä kokonaisopintoja katsota. Olin tyytyväinen itse opinto sisältöön vanhustyön suuntaavassa, etenkin sai hyvät valmiudet toimia esim. esimies- ja ohjaustehtävissä vanhustyössä.”

(vastaaja 31, nainen 28v.)

”Itse opinnot olivat erittäin mielenkiintoiset ja suuri haaveeni olikin, että olisin työllistynyt vanhustyön puolelle. Näin jälkikäteen ajatellen en ole tyytyväinen siihen että suuntauduin vanhustyöhön, koska opinnoista ei ole ollut mitään hyötyä työelämässä. Tuntuu jopa että kouluaikana huijattiin kun sanottiin että vanhustyössä tulee olemaan työtä ja lastentarhanopettajana ei. Asia on juuri päinvastoin.” (vastaaja 1, nainen 28v.)

Mielestäni aina on tärkeää pohtia kehittämiskohteita, sillä aina löytyy kehitettävää. Lisäksi erilaisissa tutkimuksissa esille tuotuja koulutuksen kehittämideoita voidaan hyödyntää opetussuunnitelmatyössä ja tutkimusten avulla saadaan konkreettista tietoa työelämän odotuksista (Heikkinen 2000, 74). Kyselylomakkeen kysymyksessä 26. tiedusteltiin kehittämiskohteita sosionomin vanhustyön erikoistumisopintoihin liittyen. Vastauksissa vahvasti esille nousi terveydenhuoltoon liittyvien opintojen lisääminen vanhustyöhön suuntautuneiden sosionomien opintoihin. Esimerkiksi lääkekoulutusta kaivattiin. Tällä hetkellä lääkehoidon kurssin voi valita Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa valinnaisiksi opinnoiksi. Nämä opinnot ovat kuitenkin melko suppeat ja niissä käydään läpi monen eri asiakaskunnan lääkehoitoon liittyviä perusasioita. Näin ollen vanhusten lääkehoitoon perehdytään suppeasti. Lisäksi myös toivottiin, että opinnoissa saisi oikeuden lääkkeiden jakoon. Vastauksista kävi ilmi, että sosionomi saattaa olla mukana varsinaisessa hoitotyössä, joten konkretiaa hoitamisesta toivottiin opintoihin lisää. Edel-

lä mainitun ohella kaivattiin enemmän tietoa vanhusten perussairauksista. Kari Salonen (2008, 163) on vahvasti sitä mieltä, että sosionomin (AMK) tulee omata perustiedot myös gerontologisesta hoitotyöstä, kehollisen toiminnan mekanismeista sekä näiden syy- ja seuraussuhteista vanhenemisen näkökulmasta ja ihmisen psyykkisestä vanhene- misesta. Ammatillisessa työssä on tärkeää ymmärtää ikäihmisen kokemusmaailma, elämänkulku, minäkuva, elämänhallista, mielenterveysproblematiikka ja dementiaa aiheuttavat toiminnalliset haitat. Sosionomin ydintaidoista puuttuvat hoitotyön taidot, joiden hallinta on oleellinen osa gerontologista hoitotyötä. Monessa vanhuspalveluyksi- kössä sosionomilla on työpaikkakohtaisia sovittuja hoitotyön tehtäviä. (Salonen 2008, 164.)

Merkittävänä kehittämiskohteena vastauksista esille nousee myös käytännönharjoitte- luiden lisääminen ja työelämän kanssa tehtävän yhteistyön lisääminen. Työharjoittelu kuuluu olennaisena osana AMK- tutkinnon suorittamiseen. Työharjoittelussa saa tuntu- maan tulevasta työkulttuurista. Arto Rautajoen (2001, 45) mukaan asiantuntijuus, ammat- titaito ja ammatillisuus ammattikorkeakoulun peruslähtökohtana edellyttävät toiminnan sijoittamista mahdollisimman lähelle elävää käytäntöä ja työelämää. Vastaajat toi- voivatkin lisää käytännönharjoitteluita. Harjoittelujaksot nähtiin erityisen tärkeinä ja harjoitteluiden paikat tulee miettiä tarkoin. Harjoittelupaikkojen sopivuuteen saadun hyödyn kannalta tulee kiinnittää huomiota, sillä kaikissa työpaikoissa ei ole tarjolla riit- tävästi nimenomaan sosionomiopiskelijalle sopivaa työtä. Opiskelijan kytkökset työ- elämään tulisi laittaa pakollisiksi ja tarvitaan enemmän yhteistyötä yritysten ja kunnan kanssa. Sosionomin osaamisesta ja opinnoista tulisi antaa lisää tietoa yleensäkin kun- taan ja muille palkkaaville tahoille sekä järjestää harjoitteluja ja yhteistyötä näiden taho- jen kanssa. Sosionomin roolia vanhustyön työkentällä pitäisi saada edelleen näkyväm- mäksi ja tunnetummaksi ja tarvittaisiin yhä enemmän panostusta tuon roolin esiintuomi- seen. Vierailuja vanhusten luokse ja erilaisiin vanhustyön käytännön pisteisiin olisi kai- vattu myös enemmän. Erityisesti nuorten opiskelijoiden nähtiin tärkeänä tutustua erilai- siin työpaikkoihin ja vanhusten hoitoyhteisöihin. Meidän opinnoissa vierailuja on ollut suhteellisen paljon, mutta vierailemissamme paikoissa ei sosionomeja juuri ole ollut töissä. Myös näiden paikkojen näkeminen on ollut erityisen tärkeää, sillä ne voivat olla sellaisia tahoja joiden kanssa joskus tullaan tekemään työelämässä yhteistyötä. Lisäksi tuomme vierailuillamme näihin yksiköihin tietoa sosionomin tutkinnosta ja osaamisesta. Useissa vastauksissa korostettiin kuitenkin juuri vanhustyössä toimivan sosionomin

kuulemista ja tutustumista hänen työhön. Näin opiskelijat saivat konkreettisemmän kuvan juuri sosionomin työtehtävistä.

”Opintojen tulisi suuntautua pitempiin käytännön harjoitteluihin sosionomin työtehtävissä.” (vastaaja 32, nainen 51v.)

”Sosionomien työkenttään tutustuminen vanhustenhuollossa ja sen pohjalta opintojen rakentaminen paremmin työelämän tarpeita vaativiksi. Eli opintoja suunnitellessa pitäisi miettiä, millaisissa tehtävissä sosionomeja on ja mitä taitoja niissä vaaditaan.” (vastaaja 3, nainen 30v.)

”Tutustumiskäyntejä eri paikkoihin olisi voinut olla enemmän. Niistä oppii aina paljon ja saa uusia ideoita.” (vastaaja 26, nainen 28v.)

Vanhusten parissa työskentelevien vierailijoiden kutsuminen luennoille kertomaan omasta työstään sekä pidemmällä opinnoissa olevien ja jo valmistuneiden vierailuja uudempien opiskelijoiden tunneilla kaivattiin. Koululla järjestetään vuosittain alumnitapahtuma, johon työelämässä olevat sosionomit tulevat kertomaan työstään. Alumnitapahtuman ei katsottu riittävän vaan toivottiin lisää työelämän edustajien vierailuja.

Monen vastaajan mukaan lainsäädännön hallitseminen on osoittautunut hyvin tärkeäksi. Työelämässä tulee tietää erilaisista etuuksista ja kriteereistä niihin. Näin ollen toivottiinkin enemmän lainsäädännöllisiä opintoja. Esimerkiksi ehdotettiin yhteisö- ja perusturvatyöhön suuntautuneiden opiskelijoiden kanssa yhteistä kurssia, jossa tutustuttaisiin lisää erilaisiin etuuksiin ja tukiin. Myös vanhustyössä käytettäviin menetelmiin, joita voi käyttää työvälineenä, toivottiin opinnoissa syvempää lähestymistä. Haluttiin myös, että työmenetelmiä päästäisiin kokeilemaan käytännössä opintoihin liitettynä. Meidän opintoihimme sisältyivät osallistavat ja aktivoivat menetelmät kurssi, jossa menimme vanhainkodeille ja palvelutaloille vetämään ryhmiä. Opiskelijat saivat vapaasti suunnitella millaista toimintaa he järjestävät. Tuolloin olisi ollut hyvä tilaisuus kokeilla erilaisia uusia menetelmiä käytännössä, mutta menetelmien käyttö ei ole helppoa jos malli uuden menetelmän käytölle puuttuu. Olisi siis tärkeää nähdä, miten erilaisia menetelmiä käytännössä käytetään. Vaikka sosionomin vahvuus on sosiaalisessa ja psyykkisessä hyvinvoinnissa niin vanhuudessa myös hengellinen ulottuvuus korostuu. Toivottiin tutustu-

mista myös tälle alueelle. Lisäksi esitettiin, että opinnoissa painotettaisiin enemmän yrittäjyyteen.

”Opinnoissa käytiin hyvin läpi vanhusten sosiaalinen, fyysinen ja henkinen ulottuvuus, mutta hengellinen ulottuvuus jäi kokonaan käsittelemättä! Hengellisyys on kuitenkin yksi tärkeä osa ihmisenä olemista ja korostuu ihmisen ikääntyessä.” (vastaaja 17, nainen 50v.)

Koska työllistyminen vanhustyöhön sosionomin koulutusta vastaaviin tehtäviin on ollut vaikeaa, eikä työpaikkoja ole ollut tarjolla toivotaan myös, ettei sosionomeja koulutettaisi liikaa suhteessa tarjolla oleviin työpaikkoihin.

6.3 Suuntaavien opintojen hyödyntäminen työelämässä

Kyselylomakkeen viimeisessä kysymyksessä 26 (liite 2) vastaajilta kysyttiin, että millä tavalla he hyödyntävät suuntaavissa opinnoissa saamaansa asiantuntijuutta työelämässä. Kysymys oli ilmeisesti vaikea, sillä yhdeksän vastaajaa oli jättänyt vastaamatta tähän kysymykseen. Moni kysymykseen vastannutkin koki vaikeana vastata tähän kysymykseen, kun ei ole työllistynyt vanhustyöhön. Niinpä moni vastaaja oli vastannut, ettei ole pystynyt hyödyntämään suuntaavissa opinnoissa saamaansa asiantuntijuutta työelämässä mitenkään.

Miten asiantuntijuus vastaajien mukaan näkyy heidän työssään? Moni vastaaja kertoo ohjaavansa asiakkaita eri etuuksien ja tukien hakemiseen ja tiedottavansa asiakkaille erilaisista palveluista ja niiden saatavuudesta. Kotona asumista tuetaan erilaisilla palveluilla ja iän ja sairauden vaikutus kotona asumiseen osataan huomioida. Tehdään yhteistyötä eri tahojen ja asiantuntijoiden kanssa, jotta asiat hoituvat oikein ja asiakkaiden kannalta parhaiten.

”Asiakkaat saavat heille kuuluvat lakisääteiset palvelut tai jos emme voi niitä itse tarjota, opastan mistä niitä voi saada.” (vastaaja 16, nainen 53v.)

Opinnoista on saatu runsaasti eväitä asiakastyöhön ja asiakkaiden kohtaamiseen. Erilaisten asiakkaiden kohtaaminen koetaan helpompana ja varmempana. Asiakkaita kohdellaan inhimillisesti ja pyritään viemään sosiaalialan näkökulma asiakastyöhön. Opinnoissa kehittyneet ryhmänohjaustaidot ovat päivittäin käytössä. Vastaajat näkevät merkittävänä asiakkaan elämänkaaren huomioonottamisen asiakkaan kanssa työskennellessä ja vanhoja ihmisiä kunnioittavaa ja arvostavaa vanhuskäsitystä pyritään välittämään eteenpäin. Moni vastaaja kokee koulutuksessa opitun kokonaisvaltaisen ajattelun hyvin tärkeäksi omassa työssä.

”Yritän tehdä työtä siten, että ajattelen asiat monelta kannalta, ottaen huomioon myös ympäristön, jossa ikäihminen elää ja asuu. Ehkä kokonaisvaltainen ajattelu ja näkökulma on yksi tärkeimmistä asioista, ihmisten inhimillisen kohtelun ohella, jonka koulutus on antanut. Toisaalta nämä asiat tulee olla valmiina ihmisessä itsessään, jos alalla haluaa menestyä. Vanhustyö on yksi sellaisista töistä, joka tarvitsee sydämellään työtä tekevän ihmisen.” (vastaaja 15, nainen 29v.)

”Yritän välittää vanhustyöntekijöille sellaista vanhuskäsitystä, joka kunnioittaa ja arvostaa vanhoja ihmisiä ja sitä, että ihminen on samanlainen tunteineen ja tarpeineen kuin nuorenakin. Ikääntyminen ei ole pelkkää raihnaisuutta, sairautta ja yksinäisyyttä, vaan vanhuus on hyvä elämänvaihe, jota me työntekijöinä voimme edistää ja parantaa.” (vastaaja 13, nainen 60v.)

Vanhustyössä hoitajana toimiva vastaaja kertoo käyttävänsä sosiaalialan koulutuksen antia hoitotyössä. Hän katsoo ikäihmistä kokonaisuutena ja pitää tärkeänä yhteistyötä hoidettavan omaisten kanssa. Lisäksi hänen mielestään työssään auttaa asiakkaan elämänhistorian ja elämänkaaren kuvaus ja tieto. Myös yliopisto-opintoihin oli koettu saavan hyvät valmiudet sosionomin tutkinnosta. Käytännön ja teoretiedon yhteensovittaminen mahdollistaa laaja-alaisen osaamisen. Työharjoittelujen antama kokemus koettiin erittäin hyödyllisenä työelämän kannalta. Vastaaja kokee, että ammattikorkeakoulussa ja yliopistossa suorittamat opinnot auttavat häntä kehittämään itseään ja oppimaan uutta.

Vastauksissa korostuu, että asiantuntijuus näkyy kaikessa työskentelyssä ja joka käänteessä. Aikaisemmin käsitellessäni vastaajien tyytyväisyyttä sosionomiopintojen vanhustyön erikoistumisopintoihin pääsanoma oli, että opintojen sisältöön oltiin suhteellisen tyytyväisiä. Kerätessäni vastaajien ajatukset, kuinka he käyttävät saamaansa asiantuntijuutta työelämässä koin, että esille tulee paljon juuri niitä keskeisiä asioita, jotka näen sosionomin työssä tärkeänä. Näin ollen voin todeta, että opinnoissa oleva sisältö on suhteellisen toimiva kokonaisuus, joka sisältää paljon tärkeää tietoa vanhustyössä toimivan sosionomin työn kannalta. Harmillista on, että vastaajista niin moni ei ole päässyt hyödyntämään koulutuksesta saamiaan tietoja työelämässä kun vanhustyöstä ei ole koulutusta vastaavia töitä löytynyt. Näen kuitenkin, että sosionomiopintojen vanhustyön erikoistumisopintojen sisällöstä löytyy asioita, joita voi hyödyntää myös muualla sosiaalialan työssä. Esimerkiksi asiakastyössä asiakkaan kohtaamiseen liittyvä ymmärtäväinen ja inhimillinen kohtelu sekä kokonaisvaltainen ajattelu ovat tärkeitä kaikkialla sosiaalialan työssä. Myös esimerkiksi moniammatillinen työ ja menetelmäosaaminen ovat alueita, joita tarvitaan kaikkialla sosiaalialalla. Asiantuntijuuteen kasvaminen vaatii sekä koulussa tapahtuvaa oppimista, että työelämässä tapahtuvaa oppimista (Uusitalo 2005, 3). Myös tämä nostettiin vastuksissa esille. Vastaajan mukaan teoriapohja on erittäin tärkeä, mutta viimekädessä työ on se, mikä opettaa loppujen lopuksi parhaiten.

7 POHDINTA

Vanhustyöhön suuntautuneiden sosionomien (AMK) työllistymisestä vanhustyöhön voi päätellä, että työllistyminen on huonoa. Vanhustyössä sosionomin koulutusta vastaavia työpaikkoja on tarjolla hyvin vähän. Kyselyssäni mukana olleet olivat pitkälti Lapin läänin ja Oulun läänin alueilta, näin ollen tämän tutkimuksen tulos ei ole yleistettävissä koko Suomen alueelle. Toisaalta jo aikaisemmin esittelemissäni tutkimuksissa ja selvityksissä oli sosionomien työllistyminen vanhustyöhön ollut myös vähäistä. Näin ollen sosionomien lähes olematonta työllistymistä vanhustyöhön voidaan pitää melkoisena ongelmana. Merja Borgman kirjoittaa ”*Sosionomit (AMK) 2015*” tekstissään, että sosionomikoulutuksessa on nähtävissä sama trendi kuin keskiasteellakin: nuoria ei näyttäisi kiinnostavan vanhusten kanssa työskentely. Nuorille opiskelijoille vanhenemiseen ja vanhuuteen liittyvät asiat saattavat olla etäisiä ja pelottaviakin ja tämä on yksi syy, miksi nuoret eivät halua vanhustyöhön. (Borgman 2006, 199.) Ajattelisin, että myös sosionomin (AMK) epävarma työllistyminen vanhustyöhön vaikuttaa merkittävästi siihen, ettei vanhustyö kiinnosta sosionomeja. Tämän tutkimuksen tehtyäni voidaan mielestäni pohtia, kannattaako vanhustyötä markkinoida ammattikorkeakoulun sosionomi opiskelijoille, kun työllistyminen on näin huonoa kyseiselle alueelle.

Vanhustyöhön suuntautuneet sosionomit olivat löytäneet töitä suuntautumisestaan huolimatta myös muilta sosiaalialan alueilta. Oli huojentavaa todeta, ettei vanhustyöhön suuntautuminen ollut esteenä muille sosiaalialan alueille työllistymiseen ja töitä oli löytynyt laajasti eri asiakastyön alueilta. Vastaajat kuitenkin myös kokivat, että erikoistumisopinnot merkitsevät työantajille yllättävän paljon. Kyselyajankohtana sosionomin koulutusta vastaavaa työtä teki 37 % vastaajista eli reilusti alle puolet. Näin ollen voidaan todeta, ettei sosionomien (AMK) työllistyminen yleensäkin koulutusta vastaavaan työhön ole kovin hyvää ainakaan Pohjois-Suomessa.

Sosionomiopintojen vanhustyön erikoistumisopinnojen sisältöön oltiin kuitenkin suhteellisen tyytyväisiä. Monen vastaajan osalta kritiikkiä sai sen sijaan se, ettei koulutus vastaa työelämän tarpeisiin eivätkä vanhustyöhön suuntautuneet sosionomit (AMK) löydä koulutustaan vastaavaa työtä vanhustyöstä. Koska sosionomien (AMK) työllistyminen erityisesti vanhustyöhön on näin huonoa mitä tutkimukseni osoitti, jotain

on tehtävä. Vanhustyöhön suuntautuneiden sosionomien (AMK) työelämään sijoittumista tulisi pyrkiä parantamaan. Koulutusta pitäisi kehittää, jotta se vastaisi paremmin työelämän tarpeisiin. Kehittämis ehdotuksena vastaajat painottivat mm. terveydenhuoltoon liittyvien opintojen lisäämistä vanhustyön opintoihin. Vanhustyössä terveydelliset seikat ja lääkehoito ovat niin tärkeitä, että niistä kaivattiin lisää tietoa. Voisi olla, että työtämme arvostettaisiin enemmän jos koulutukseemme sisällytettäisiin enemmän esimerkiksi konkretiaa hoitotyöstä. Toisaalta Kari Salosta lainatakseni (2008, 164) sosionomin tärkeimmät työtehtävät ovat kuitenkin ohjauksen tehtävät, sosiaalityön tehtävät sekä palveluiden tuottamisen, johtamisen ja kehittämisen tehtävät. Lisäksi on muistettava, kuinka tärkeää oma työmme on vanhustyössä eikä sitä saa vähätellä, vaikka vanhustyö tällä hetkellä onkin hyvin hoitopainotteista. Olisi vain taisteltava ja tehtävä sosionomin osaamista vanhustyössä tunnetummaksi. Toisena merkittävänä kehittämis ehdotuksena kyselyssäni nousi esiin käytännön harjoitteluiden lisääminen ja työelämän kanssa tehtävän yhteistyön lisääminen. Harjoittelujen kautta onnistuttiin luomaan suhteita työelämään. Työelämän kanssa yhteistyötä lisäämällä myös sosionomin tunnettavuutta pystyttäisiin lisäämään entisestään. Oppilaitosten tulisi panostaa entistä enemmän työelämysuhteiden ylläpitämiseen. Selvää on, että mikään kone ei voi korvata ihmisen työpanosta sosiaalialalla, joten sosiaalialan osaajia tarvitaan. Lisäksi yhdyn Borgmanin ajatukseen, että sosionomien (AMK) työpanosta tulisi suunnata 60–80 -vuotiaalle tarkoitettujen palvelujen kehittämiseen, monipuolistamiseen, tuottamiseen ja organisoimiseen yhdessä palveluiden käyttäjien kanssa. Tämä ikäryhmä ei niinkään tarvitse vielä hoivaa, vaan enemmänkin omien voimavarojen ja elämän mielekkyyden säilyttämistä ja tukemista edistäviä palveluita. (Borgman 2006, 207.)

Opinnäytetyöni aihe on kiinnostanut minua opintojeni alkuvaiheesta lähtien. Vanhustyö on kiehtonut mutta työllistymismahdollisuudet alalla ovat askarruttaneet mieltäni paljon. Opinnäytetyön työstämisen pohdinnan kautta olen löytänyt valmiudet ja vahvuudet omasta ammattitaidostani. Toivon, että jos sosionomin (AMK) osaamista vanhustyössä ei ole vielä ymmärretty, tullaan se tulevaisuudessa vielä ymmärtämään. Vielä nykyään vanhustyö on hyvin hoitopainotteista, eikä ennaltaehkäisevän työn merkitystä ymmärretä. Monissa työyksiköissä erilaisia ohjaajia tarvittaisiin, mutta henkilökuntaa ei palkata lisää. Sosionomeilla olisi työnsarkaa monissa paikoissa, mutta heidän osaamistaan ei vielä tunneta ja ymmärretä.

Tutkimukseni tulokset olivat hyvin pitkälle sellaiset, kuten odotinkin niiden olevan. Mielenkiintoista olisi ollut saada tehdä sellainen tutkimus, jossa vastaajat olisivat olleet ympäri Suomea. Näin olisi saanut paremman kuvan vanhustyöhön suuntautuneiden sosionomien työllistymisestä valtakunnallisesti. Uskon, että tutkimukseni oli luotettava. Vastaajat uskalsivat kertoa rehellisiä vastauksia, sillä heidän anonymiteettinsä säilyi. Tutkimukseni tuloksia ei voi yleistää, koska otos oli melko pieni. Tutkimukseni korkeaan vastausprosenttiin vedoten uskallan silti sanoa, että tutkimukseni tulos sosionomin (AMK) työllistymisestä vanhustyöhön Lapin läänin ja Oulun läänin alueella antaa asiasta oikeanlaista kuvaa. Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista tietää suuremman ja laajemmalla alueella olevan otantajoukon tilanne sosionomin (AMK) koulutusta vastaavaan vanhustyöhön työllistymisestä.

LÄHTEET

Aalto, Leena & Hakonen, Sinikka & Koskinen, Simo & Päivärinta, Eeva 1998. Vanhustyö. Vanhustyön keskusliitto, Helsinki.

Aho, Päivi 1999. Haasteet ja asiantuntijuus sosiaalialan työssä. WSOY, Porvoo.

Alkula, Tapani & Pöntinen, Seppo & Ylöstalo, Pekka 1994. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. WSOY, Porvoo.

Borgman, Merja 2006. Sosionomit (AMK) 2015. Teoksessa Vuorensyrjä, Matti & Borgman, Merja & Kemppainen, Tarja & Mäntysaari, Mikko & Pohjola, Anneli. Sosiaalialan osaajat 2015. Sosiaalialan osaamis-, työvoima- ja koulutustarpeiden ennakointihanke (SOTENNA): loppuraportti 2006. Sosiaalityön julkaisusarja 4. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Opetusministeriö, Euroopan sosiaalirahasto, Sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen kuntaliitto. Tampereen yliopistopaino, Tampere. 157-226.

Eteläpelto, Anneli. 1992 Tulevaisuuden asiantuntijuuden kehittämiseen. Teoksessa Ekola, Jorma (toim.) Johdatus ammattikorkeakoulupedagogiikkaan. WSOY. Juva.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Horsma, Teija & Jauhiainen, Elina 2004. Sosiaalihuollon tehtävä- ja ammattirakenteen kehittämissuunnitelman loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:10. Helsinki.

Ikäihmisten palvelujen laatusuositus 2008. Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisuja 2008:3. Yliopistopaino, Helsinki.

Kivelä, Sirkka-Liisa 2006. Geriatrisen hoidon ja vanhustyön kehittäminen. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:30. Yliopistopaino, Helsinki.

Laaksovirta, Tuula 1988. Tutkimuksen lukeminen ja tekeminen. Kirjastopalvelu, Helsinki.

Liikanen, Hanna-Liisa & Kaisla, Susanna & Viljaranta, Liisa 2007. Gerontologisen sosiaalityön pioneerit kentällä. Yliopistopaino, Helsinki.

- Murto, Lasse & Rautniemi, Lasse & Fredriksson, Karin & Ikonen, Seena & Mäntysaari, Mikko & Niemi, Leena & Paldanius, Kalevi & Parkkinen, Terttu & Tulva, Taimi & Ylönen, Fiia & Saari, Seppo. 2004. Eettisyyttä, elastisuutta ja elämää. Yliopistojen sosiaalityön ja ammattikorkeakoulujen sosiaalialan arviointi yhteistyössä työelämän kanssa. Korkeakoulujen Arviointineuvosto, Helsinki.
- Pirttilä, Ilkka 1997. Teoria, markkina-analyysi ja futurologinen silmä experttiyden eh-
tona. Teoksessa Kirjonen, Juhani & Remes, Pirkko & Eteläpelto, Anneli (toim.)
Muuttuva asiantuntijuus. Koulutuksen tutkimuskeskus. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Rautajoki, Arto 2001. Projektit siltana. Teoksessa Jämsen, Arja (toim.) 2001. Sosiaalialan amk-pedagogiikkaa kokemassa. Sosiaalialan AMK-verkosto 2001. Oy SEVENPRINT Ltd, Rovaniemi.
- Salonen, Kari 2007. Haastava sosiaalinen vanhustyössä – avopalvelutyöntekijöiden näkemyksiä kotona asuvien vanhusten sosiaalisesta olomuotoisuudesta. Turun kaupungin painatuspalvelukeskus, Turku.
- Salonen, Kari 2008. Sosionomin (AMK) osaaminen 2000-luvun seniori- ja vanhustyössä. Teoksessa Viinamäki, Leena (toim.) 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. SOLVER palvelut Oy, Anjalankoski.
- Seppänen, Marjaana & Karisto, Antti & Kröger, Teppo 2007. Vanhuus ja sosiaalityö. Sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välissä. WS Bookwell Oy. Juva.
- Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta 2007. Opetusministerion työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:43. Opetusministeriö. Yliopistopaino.
- Suomi, Asta 2003. Menetelmällisyyden perusteluja. Teoksessa Marin, Marjatta & Hakonen, Sinikka (toim.) Seniori- ja vanhustyö arjen kulttuurissa. WS Bookwell Oy, Juva.
- Tolonen, Mervi 2007. Vastavalmistuneiden urapolut 2007. Vuosina 2005-2006 valmistuneiden Talentian jäsenten sijoittuminen työelämään. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry, Helsinki.
- Uusitalo, Ilkka 2005. Työ tekijäänsä opettaa – sosionomi (AMK) asiantuntijavalmiuksia oppimassa. Turun ammattikorkeakoulu. Turku.

Vesterinen, Marja-Liisa 2002. Ammatillinen harjoittelu osana asiantuntijuuden kehittymistä ammattikorkeakoulussa. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Painamattomat lähteet

Heikkinen, Ari 2000. Sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden työhönsijoittuminen. Lapin yliopisto. Lisensiaatintutkimus.

Ilmasti, Jaana 2006. palvelukseen halutaan sosionomi (AMK) tai vastaava sosiaalialan ammattilainen... sosionomien (AMK) koulutus ja sijoittuminen työmarkkinoille. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Rautajoki, Arto & Kairala, Maarit 2006. Gerontologisen sosiaalialan työn vahvistaminen. Sosiaalialan ammattikorkeakoulu verkosto. Lausunto.

Sosiaalialan vanhustyön opettajien työryhmän lausunto 2006. Sosionomin (AMK) erikoisosaaminen seniori- ja vanhustyössä. 23.3.2006.

Internet lähteet:

Kytöpalo projekti 2008. Asiantuntijuus. Luettu 14.11.2008.
<http://www.kytopalo.net/mita_on_kytopalo/asiantuntijuus/>.

Lapin yliopisto 2008. Sosiaaligerontologia. Luettu 20.9.2008.
<<http://www.ulapland.fi/?deptid=10027>>.

Opetussuunnitelma 2008-2009. Sosiaalialan koulutusohjelman, sosionomi (AMK), opetussuunnitelma 2008-2009. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Luettu 20.10.2008.
< <http://edu.tokem.fi/?Deptid=13847>>.

Salovaara, Hanna 2004. Oppimisen teoriasta tukea tieto- ja viestintäteknikan pedagogiseen käyttöön. Käsitehakemisto. Luettu 14.9.2008.
<http://tievie.oulu.fi/verkkopedagogiikka/luku_8/kasitehakemisto.htm>.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2006. Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategiat 2015. Luettu 20.9.2008.
<<http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2006/06/hm1157622687947/passthru.pdf>>.

Tilastokeskus 2003. Väestön ikääntyminen on suhteellista. Luettu 14.11.2008.
< http://www.stat.fi/tup/tietoaika/tilaajat/ta_05_03_nieminen.html>.

Webropol 2006. Tuotteemme. Luettu 12.7.2008 <<http://www.webropol.fi/2.htm>>.

Liite 1. Tutkimuslupahakemus

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Olen Henni Honkaniemi ja opiskelen Kemi- Tornion ammattikorkeakoulussa sosiaalialaa. Haen tutkimuslupaa opinnäytetyötäni varten. Opinnäytetyöni aiheena on vuosina 2000- 2007 seniori- ja vanhustyöhön suuntautuneiden sosionomien työllistyminen. Tutustun tutkimukseni kyselytutkimuksella. Säilytän opinnäytetyöhön liittyvän materiaalin kotona lukollisessa työpöydän laatikossa. Kaikki tiedot ovat luottamuksellisia ja vain tutkimukseni käytössä.

Tutkimusta tehdessäni noudatan tutkimuseettisiä toimintaperiaatteita. Valmis työ on nähtävillä Kemin oppimiskeskuksessa (Valtakatu 22).

Liitteenä on alustava tutkimussuunnitelmani.

Opiskelija

Henni Honkaniemi

040-7523480

henni.honkaniemi@edu.tokem.fi

Opettaja

Laura Jokela

Opettaja

Merja Hjulberg

Toimialajohtaja

Leena Leväsvirta

Liite 2. Postikysely

Arvoisa vastaaja

Tämä kysely liittyy Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta 2000-2007 vuosina vanhustyön suuntaavasta valmistuneiden sosionomien työhönsijoittumista käsittelevään opinnäytetyöhön. Lähinnä kyselyssä pyritään selvittämään, miten sosionomit ovat löytäneet koulutustaan vastaavaa työtä vanhustyössä. Antamasi vastaukset ovat luottamuksellisia ja niiden käsittelyssä ei paljastu henkilöllisyys. Tulokset esitetään Henni Honkaniemen opinnäytetyössä.

Pyydän sinua vastaamaan kyselyyn viimeistään 12.9. mennessä. Valitse sopiva vastausvaihtoehto ja ympyröi se. Avoimissa kysymyksissä kirjoita vastauksesi sille varatuille riveille.

Lisätietoja antaa Henni Honkaniemi email: henni.honkaniemi@edu.tokem.fi, puhelin 040-7523480.

TAUSTATIETOJA

1. Sukupuoli

1. Nainen
2. Mies

2. Ikä

_____ v.

3. Asuinpaikkasi

1. Etelä-Suomen lääni
2. Länsi-Suomen lääni
3. Itä-Suomen lääni
4. Oulun lääni
5. Lapin lääni
6. Ulkomaat

4. Yleissivistävä koulutukseni on (valitse vain toinen vaihtoehto ”korkeimman” koulutuksen mukaan)

1. peruskoulu
2. lukio

5. Ammatillinen tutkinto ennen sosionomiopintoja (voit valita useamman vaihtoehdon)

1. minulla ei ollut ammatillista tutkintoa
2. lähihoitaja
3. perushoitaja
4. kodinhoitaja
5. lastenhoitaja
6. päivähoitaja
7. kehitysvammaistenhoitaja
8. kehitysvammaistenohjaaja
9. sosiaalikasvattaja
10. sosiaaliohjaaja
11. muu, mikä tutkinto?

6. Olitko tutkintoa suorittaessasi

1. päätoiminen päiväopiskelija
2. aikuisopiskelija

7. Sosionomi tutkintosi valmistui

1. 2000
2. 2001
3. 2002
4. 2003
5. 2004
6. 2005
7. 2006
8. 2007

SOSIAALIALAN TYÖKOKEMUS ENNEN SOSIONOMIOPINTOJA**8. Olitko ennen sosionomiopintojasi tehnyt sosiaalialan työtä?**

1. En → jos vastasit en, siirry kysymykseen **10**
2. Kyllä

9. Kuinka kauan olet tehnyt sosiaalialan työtä ennen sosionomiopintojasi

1. alle 6kk
2. 6kk-12kk
3. 1v -2v
4. 2v – 5v
5. yli 5v

SOSIAALIALAN TYÖKOKEMUS SOSIONOMIOPINTOJEN AIKANA**10. Teitkö sosionomi koulutusta vastaavaa palkkatyötä opiskeluaikana?**

1. En → jos vastasit en, siirry kysymykseen **12**
2. Kyllä

11. Oliko opiskeluaikainen palkkatyösi sosionomin koulutusta vastaavaa työtä vanhustyössä?

1. Ei
2. Kyllä

TYÖLLISTYMISESI SOSIONOMIN TÖIHIN TUTKINNON SUORITTAMISEN JÄLKEEN

12. Oletko työllistynyt valmistumisesi jälkeen sosionomin koulutusta vastaaviin tehtäviin?

1. En → jos vastasit en, siirry kysymykseen 19.
2. Kyllä

13. Oletko työllistynyt valmistumisesi jälkeen sosionomin koulutusta vastaaviin tehtäviin vanhustyössä?

1. En → jos vastasit en, siirry kysymykseen 15.
2. Kyllä

14. Millaisissa työtehtävissä olet työskennellyt sosionomina vanhustyössä?

15. Millaisissa työtehtävissä olet työskennellyt sosionomina muualla sosiaalialan tehtävissä?

16. Saitko valmistumisesi jälkeen sosionomin koulutusta vastaavan työpaikan?

1. heti
2. 1-3kk:n kuluttua
3. 3-6kk:n kuluttua
4. 6-12kk:n kuluttua
5. yli 12kk:n kuluttua
6. En ole heti valmistumiseni jälkeen hakenut työelämään (esim. äitiysloman, opiskelun tms. vuoksi)

17. Kuinka kauan olet työskennellyt valmistumisesi jälkeen sosionomin koulutusta vastaavassa työssä?

1. alle 6kk
2. 6kk-12kk
3. 1v -2v
4. 2v – 5v
5. yli 5v

18. Kuinka kauan olet työskennellyt valmistumisesi jälkeen sosionomin koulutusta vastaavassa työssä vanhustyössä?

1. alle 6kk
2. 6kk-12kk
3. 1v -2v
4. 2v – 5v
5. yli 5v

TÄMÄN HETKINEN TYÖLLISYYSTILANTEESI

19. Olet tällä hetkellä (valitse tilannettasi parhaiten vastaava vaihtoehto)

1. vakituiseissa työsuhteissa sosionomin koulutusta vastaavassa työssä vanhustyössä
2. vakituiseissa työsuhteissa sosionomin koulutusta vastaavassa työssä
3. määräaikaisissa työsuhteissa sosionomin koulutusta vastaavassa työssä vanhustyössä
4. määräaikaisissa työsuhteissa sosionomin koulutusta vastaavassa työssä
5. muussa työssä
6. työllistämisvaroin työharjoittelussa/työelämävalmennuksessa tms.
7. päätoimisena yrittäjänä/ammattiharjoittajana
8. lomautettu
9. työtön työnhakija
10. päätoiminen opiskelija
11. työvoimapolitiisessa koulutuksessa tai muussa aikuiskoulutuksessa
12. äitiys-, isyys- tai vanhempainlomalla
13. varusmies- tai siviilipalveluksessa
14. eläkkeellä
15. sairauslomalla

22. Arvioi minkä verran seuraavat tekijät vaikuttivat/vaikuttavat työllistymiseesi

	Ei lainkaan	Vähän	Jos- sain mää- rin	Huo- mat- tavasti	Erit- tän paljon
1. tutkinnon suorittaminen	1	2	3	4	5
2. arvosanat todistuksessa	1	2	3	4	5
3. harjoittelu osana opintoja	1	2	3	4	5
4. opinnäytetyö/päättötyö	1	2	3	4	5
5. sukulaissuhteet, tuttavasuhteet	1	2	3	4	5
6. menestyminen työhakuprosessissa (hakemus, haastattelu jne.)	1	2	3	4	5
7. aiempi työkokemus	1	2	3	4	5
8. aiempi alan työkokemus	1	2	3	4	5
9. vanhustyön suuntaavien opintojen valitseminen	1	2	3	4	5
10. aiempi tutkinto	1	2	3	4	5
11. järjestö, harrastus- tms. toiminta	1	2	3	4	5
12. oma persoona	1	2	3	4	5
13. kielitaito	1	2	3	4	5
14. ulkomailla opiskelu	1	2	3	4	5

23. Onko mielessäsi jokin muu työllistymiseesi vaikuttanut tekijä?

**SUUNTAAVIEN OPINTOJEN HYÖDYNTÄMINEN TYÖELÄMÄSSÄ JA TYY-
TYVÄISYYS OPINTOIHIN**

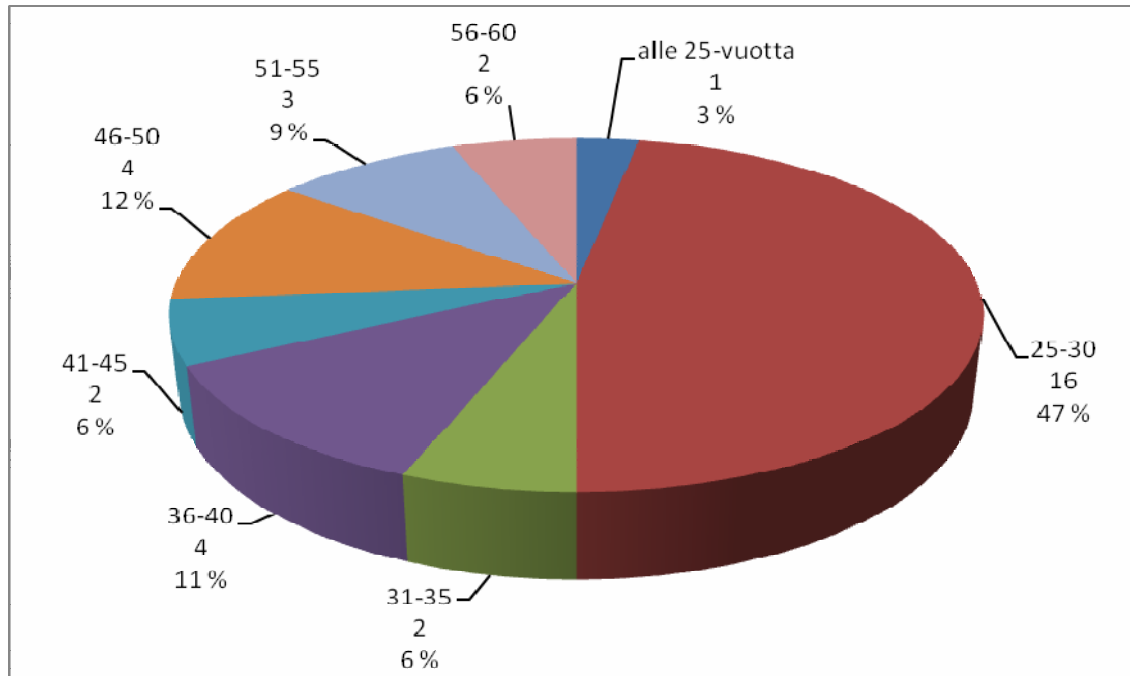
24. Oletko ollut tyytyväinen sosionomiopintojen vanhustyön erikoistumisopintoihin?
Perustele mielipiteesi.

25. Onko mielessäsi joitakin kehittämiskohteita sosionomin vanhustyön erikoistumisopintoihin liittyen?

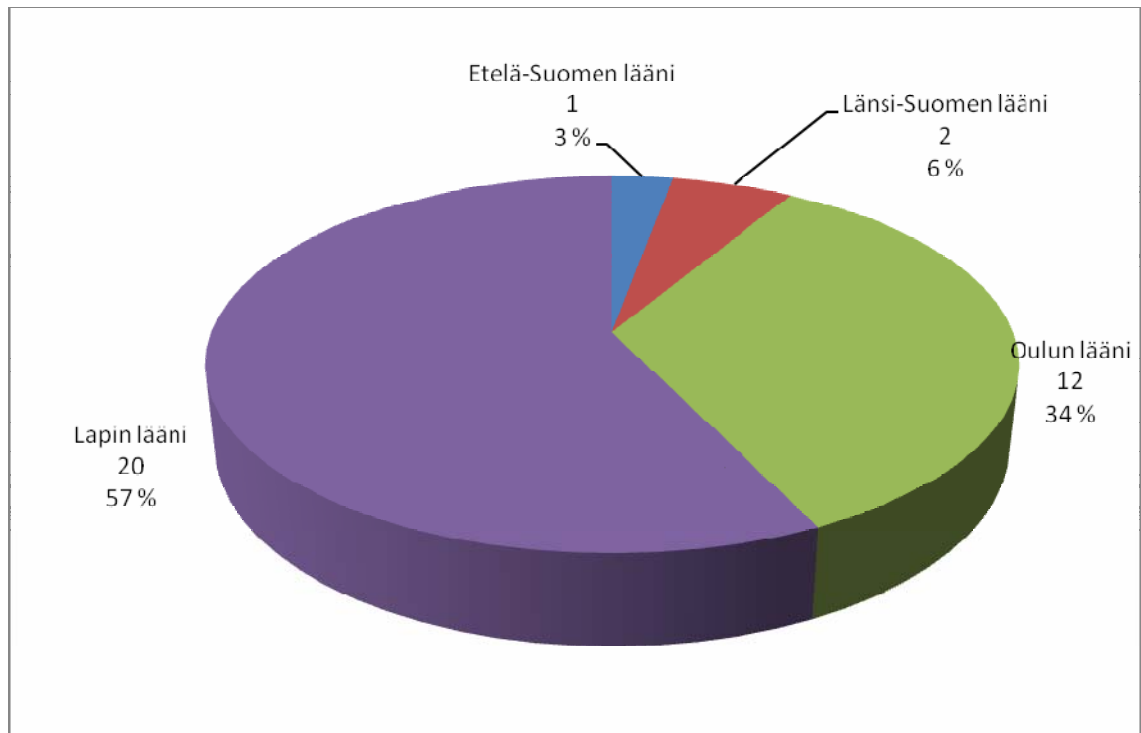
26. Millä tavalla hyödynnät suuntaavissa opinnoissa saamaasi asiantuntijuutta työelämässä?

Kiitos, että annoit aikaasi ja vastasit tähän kyselyyn!

Liite 3. Vastaajien ikäjakauma

Liite 4. Vastaajien asuinläänit

Liite 5. Arvioi, minkä verran seuraavat tekijät vaikuttivat/vaikuttavat työllistymiseesi

	Ei lainkaan	Vähän	Jossain määrin	Huomattavasti	Erittäin paljon
tutkinnon suorittaminen	12,1%	0%	18,2%	30,3%	39,4%
arvosanat todistuksessa	30,3%	39,4%	27,3%	3%	0%
harjoittelu osana opintoja	15,6%	15,6%	28,2%	15,6%	25%
opinnäytetyö/päättötyö	48,5%	15,2%	24,2%	9,1%	3%
sukulaissuhteet, tuttavasuhteet	54,8%	12,9%	22,6%	6,5%	3,2%
menestyminen työnhakuprosessissa	21,9%	12,5%	28,1%	21,9%	15,6%
aiempi työkokemus	12,1%	6,1%	30,3%	27,3%	24,2%
aiempi alan työkokemus	12,5%	15,6%	15,6%	31,3%	25%
vanhustyön suuntaavien opintojen valitseminen	30,3%	3%	15,2%	30,3%	21,2%
aiempi tutkinto	43,8%	12,5%	21,8%	9,4%	12,5%
järjestö, harrastus- tms. toiminta	46,8%	18,8%	34,4%	0%	0%
oma persoona	9,1%	9,1%	15,1%	39,4%	27,3%
kielitaito	41,9%	19,4%	29%	3,2%	6,5%
ulkomailla opiskelu	75%	9,4%	12,5%	3,1%	0%

Liite 6. Olitko ennen sosionomiopintoja tehnyt sosiaalialan työtä?

